

*Załącznik do Uchwały Nr XVII/92/2012
Rady Gminy Bielsk Podlaski
z dnia 27.04.2012 r.*

**GMINNA STRATEGIA INTEGRACJI I
ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH
W GMINIE BIELSK PODLASKI NA LATA 2012-2022**

- LUTY 2012 –

SPIS TREŚCI

WSTĘP.....	3
1. CEL I PROCES TWORZENIA STRATEGII INTEGRACJI I ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH.....	5
2. CHARAKTERYSTYKA GMINY BIELSK PODLASKI	6
2.1. PODSTAWOWE INFORMACJE O GMINIE	6
2.2. STRATEGICZNE KIERUNKI ROZWOJU GMINY BIELSK PODLASKI.....	13
2.3. SYSTEM POMOCY SPOŁECZNEJ W GMINIE BIELSK PODLASKI	21
2.4. ŹRÓDŁA PODSTAWOWYCH PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH I ICH IDENTYFIKACJA	28
2.5. KAPITAŁ SPOŁECZNY GMINY BIELSK PODLASKI	37
3. KIERUNKI ROZWOJU GMINY BIELSK PODLASKI.....	43
3.1. WIZJA.....	43
3.2. CELE	43
3.3 REALIZACJA STRATEGII W LATACH 2012- 2022.....	47
4. ZARZĄDZANIE REALIZACJĄ STRATEGII	53
4.1. MONITORING STRATEGII	54
4.2. ŹRÓDŁA FINANSOWANIA ZADAŃ	55

WSTĘP

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Bielsk Podlaski została opracowana w odpowiedzi na problemy i potrzeby społeczne gminy w roku 2006, zgodnie z zaleceniami legislacyjnymi.

W roku 2010 dokonano aktualizacji zadań w niej zawartych na lata 2006-2011 Uchwałą Nr XLIV/230/10 z dnia 29 września 2010 roku.

Dokument, który został przyjęty przez Radę Gminy 30 czerwca 2006 roku w drodze uchwały Nr XXXIX/187/06 (zaktualizowany w 2010 roku) stanowił podstawę do rozwiązywania problemów, podejmowania interwencji społecznych w celu poprawy funkcjonowania osób, grup i instytucji w gminie Bielsk Podlaski.

Zmieniająca się rzeczywistość społeczna, przyniosła nowe potrzeby, problemy, ale również wzmocniła zasoby, dzięki kolejnemu okresowi funkcjonowania EFS. Pojawiły się pomysły na innowacyjne, nowe usługi społeczne w gminie. Wymaga to jednak od istniejących, dotychczasowych rozwiązań i zadań opisanych w strategii elastyczności.

W celu weryfikacji założeń strategicznych i celów operacyjnych strategii istniejącej na początku roku 2012 dokonano oceny realizowanych dotychczas usług społecznych w gminie, zasobów ludzkich i instytucji, mocnych i słabych stron istniejącego dokumentu.

Stwierdzono, że dane diagnostyczne i cele strategiczne wymagają aktualizacji, by jak najszerszej i najlepiej poznać potrzeby społeczne oraz tryb i sposób ich zaspakajania.

O prezentowanym kształcie strategii zdecydowała różnorodność problemów społecznych występujących w gminie, a także konieczność wzięcia pod uwagę aktów prawnych, które mają istotny wpływ na konstrukcję dokumentu i rozwiązywanie zadań społecznych w przyszłości. Są to m.in.:

1. Ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (Dz. U. Nr 96, poz. 873 z późn. zm.),
2. Ustawa z dnia 13 czerwca 2003 r. o zatrudnieniu socjalnym (Dz. U. Nr 122, poz. 1143 z późn. zm.),
3. Ustawa z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (Dz. U. Nr 99, poz. 1001),
4. Ustawa z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (Dz. U. z 2002 r. Nr 147, poz. 1231 z późn. zm.),
5. Ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz. U. Nr 123, poz. 776 z późn. zm.),

6. Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii (Dz. U. z 2005 r. Nr 179, poz. 1485).
7. Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz. U. z 2005 r. Nr 180 poz.1493 z późn. zm).
8. Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (tekst jednolity: Dz. U. z 2009 r. Nr 175, poz. 1362 z późn. zm.).
9. Ustawa z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych (tekst jednolity z 2006 r. Dz. U. Nr 139, poz. 992 z późn. zm)
10. Ustawa o ochronie zdrowia psychicznego (Dz. U. z 1994r. Nr 111, poz 535, z późn. zm.)

W związku z tymi wszystkimi elementami powstał nowy dokument - opracowany przy pomocy samorządu i instytucji gminnych.

W czterech rozdziałach przedstawia on proces diagnostyczny, a także charakterystykę gminy w kontekście jej dzisiejszych problemów/potrzeb. Opierając się na istniejących aktach i programach stworzono wizję, cele ogólne i operacyjne do realizacji. Zawarto również sposób zarządzania i monitorowania efektów oraz plany/programy szczegółowe do najbliższego wdrożenia w latach 2012-2022.

Dzięki takiej konstrukcji dokument jest żywym obrazem potrzeb i problemów gminy Bielsk Podlaski, ale stwarza też szansę na stałe uzupełnianie.

1. CEL I PROCES TWORZENIA STRATEGII INTEGRACJI I ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH.

Samorząd Gminy Bielsk Podlaski dostrzega konieczność sformułowania strategicznych społecznych kierunków rozwoju gminy.

Wynika to z założeń, prezentowanych we wstępie dokumentu, ale również wiążącymi argumentami są fakty:

- stabilne i długofalowe planowanie i realizacja opracowanych programów przyniesie dużo lepsze efekty,
- jest szansa na koordynację i hierarchizację działań zapisanych w obu dokumentach strategicznych,
- strategia ta pozwoli też we właściwy sposób i w odpowiedniej kolejności rozwiązywać problemy, a także przewidywać niektóre z nich, zanim się pojawią,
- planowanie strategiczne przyczyni się do przygotowania społeczności lokalnej do nadchodzących zmian, odpowiedzialności za wydarzenia i nadzoru nad nimi.

Przy aktualizacji strategii integracji i rozwiązywania problemów społecznych należy zwracać uwagę na to, by poczynione działania pozwoliły nie tylko na rozwiązanie, czy minimalizowanie problemu, ale też na profilaktykę działań społecznych i kompatybilności z programami już funkcjonującymi na terenie gminy. Ważne jest zaangażowanie społeczne od początku poprzez cały proces tworzenia i realizowania zadań strategicznych, bo dzięki temu uzyskuje się poprawę efektywności podejmowanych działań. Związane jest to z mechanizmem społecznej kontroli, nad jakością usług społecznych w gminie.

Proces tworzenia dokumentu był więc, zgodnie z tymi założeniami w gminie Bielsk Podlaski dynamiczny, ciągły, a jego efekty wdrożeniowe zależą od konsekwencji, zaangażowania ludzi i samorządu oraz od umiejętności i otwartości we wprowadzaniu konkretnych korekt w uchwalonej strategii.

Do aktualizacji strategii niezbędne były następujące założenia:

- ocena dotychczasowych rozwiązań, monitoring zadań w zakresie rozwiązywania problemów społecznych poprzez społeczność gminy,
- ocena dokumentu strategii zgodnie ze standardami oceny ROPS Białostok;
- posiadanie wyraźnie określonego miejsca strategii w strukturze istniejących oraz planowanych dokumentów.

Na podstawie wymienionych danych wyjściowych, określone zostały wszystkie ważne obszary problemowe oraz preferencje rozwojowe wynikające z istniejących uwarunkowań. Wykorzystano również posiadane zasoby raportów i dokumentów dotyczących integracji społecznej w gminie.

Strategia obejmuje problemy, które mogą być podstawą do sporządzenia długo-, średnio- i krótkoterminowych planów działań, w których priorytety i cele strategiczne znajdują wyraz w postaci konkretnych zadań na poszczególne lata.

Przedmiotem opracowania jest obszar całej gminy Bielsk Podlaski, realizacja celów obejmujących lata 2012-2022.

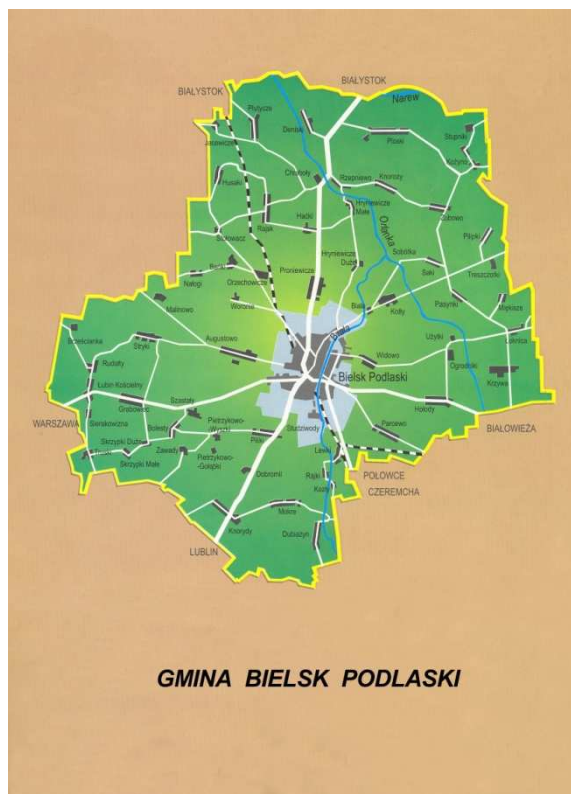
Strategia musi być akceptowana przez przedstawicieli mieszkańców gminy, czyli Radę Gminy, którzy są zainteresowani przyszłością swojej gminy.

Gminna Strategia Integracji i Rozwiązywania Problemów Społecznych w Bielsku Podlaskim ma kompleksowy wymiar społeczny. Jej opracowanie w celach i harmonogram zaplanowanych zadań odpowiada zasadom wielokierunkowego i zrównoważonego rozwoju i integracji, gwarantuje realizację zasad, jakimi Gmina i samorząd powinny się wykazać wdrażając programy i projekty strategiczne – to jest zasada ciągłości. Gwarantuje ona trwałość i efektywność rozwiązań systemowych zapisanych w dokumencie.

2. CHARAKTERYSTYKA GMINY BIELSK PODLASKI

2.1. Podstawowe informacje o gminie

Gmina Bielsk Podlaski położona jest na Równinie Bielskiej a częściowo w Dolinie Górnej Narwi w zlewiskach rzeki Narwi i rzeki Bug, w południowej części woj. Podlaskiego w powiecie bielskim. Gmina graniczy z następującymi gminnymi jednostkami administracyjnymi: Juchnowcem (Pn.), Zabłudowiem (Pn.), Narwią (Pn.Wsch.), Czyżami (Wsch.), Orlą (PdWsch.), Boćkami (Pd.), Brańskiem (Pd.Zach.) i Wyszkami (Pn.Zach.).

Źródło: Referat Rolnictwa i Gospodarki Przestrzennej Urzędu Gminy Bielsk Podlaski

Gmina Bielsk Podlaski należy do największych gmin powiatu bielskiego w skład jej wchodzi 61 wsi. Powierzchnia gminy wynosi 43014 ha i stanowi 33,2% powierzchni powiatu bielskiego oraz 2,1% powierzchni województwa podlaskiego.

Tabela 1. Ludność w Gminie Bielsk Podlaski stan na 31.12.2011 r.

Ludność	Liczba mieszkańców
- w wieku przedprodukcyjnym(0-18)	1134
w tym: mężczyzn	586
kobiet	548
- w wieku produkcyjnym(19-65)	3584
w tym: mężczyzn (19-65)	2084
Kobiet(19-60)	1500
- w wieku poprodukcyjnym	2484
w tym: mężczyzn(pow.65 lat)	924
Kobiet(pow.60 lat)	1560

Źródło: Ewidencja ludności w Urzędzie Gminy Bielsk Podlaski.

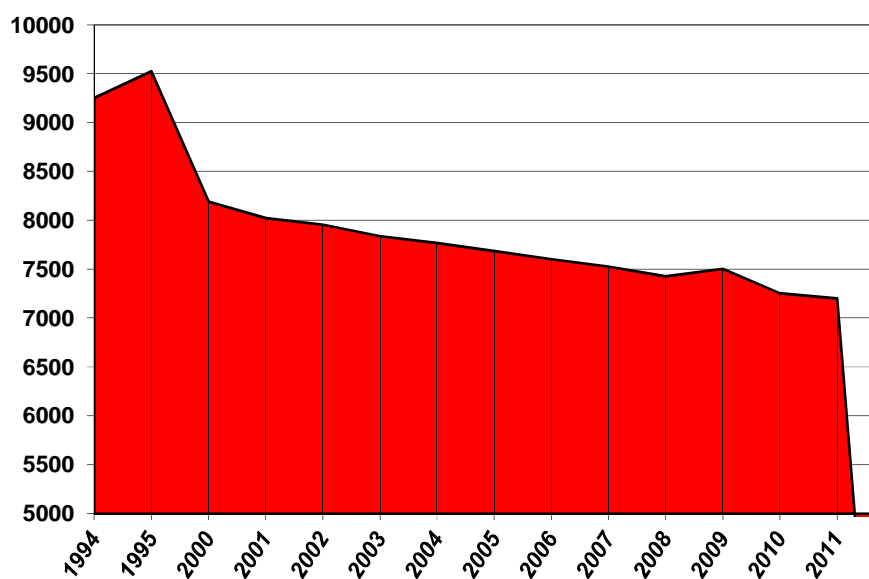
Siedziba władz gminnych mieści się w mieście Bielsk Podlaski.

Według danych na 31 grudnia 2011 roku obszar Gminy Bielsk Podlaski zamieszkuje 7202 osób, w tym 3594 mężczyzn oraz 3608 kobiet.(wykres nr 2)

Ważnym elementem decydującym o zmniejszaniu się liczby ludności jest **ujemne saldo migracji wewnętrznej i zagranicznej na pobyt stały dla powiatu Bielskiego, które w 2010 roku wynosiło -149**. Jest to zjawisko zbieżne z trendami występującymi na terenie całego województwa, gdzie liczba ludności wiejskiej systematycznie maleje, a saldo migracji jest ujemne.¹

Przyczyną migracji jest przede wszystkim brak miejsc pracy, zmiana stanu cywilnego i wspólne zamieszkanie z małżonkiem. **Najważniejszą przyczyną jest również brak perspektyw samorozwoju i dostępu do kultury, edukacji, niska tożsamość z gminą i identyfikacja ze społecznością.**

WYKRES Nr 1. Liczba ludności w Gminie Bielsk Podlaski na przestrzeni lat 1994-2011

Źródło: Ewidencja ludności Urzędu Gminy Bielsk Podlaski

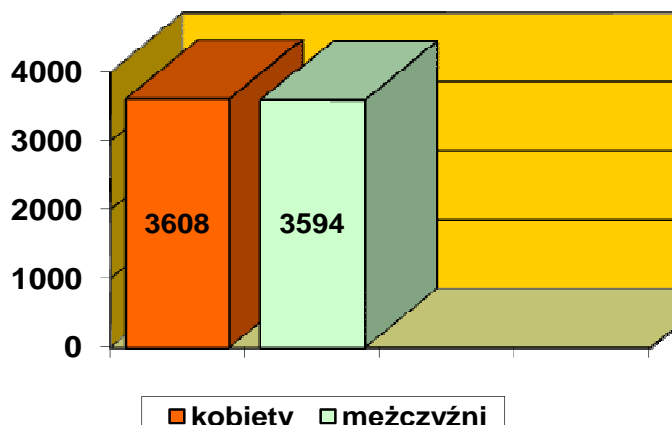
Wysoki udział w wieku poprodukcyjnym, jest efektem starzenia się społeczeństwa gminy oraz ujemny przyrost naturalny, który dla gminy Bielsk Podlaski w 2010 roku wyniósł -16,51.(dane z Głównego Urzędu Statystycznego w Białymstoku)

Taka struktura mieszkańców wpływa na sposób widzenia potrzeb i problemów społecznych przez pryzmat – najpierw rodzin i osób w wieku produkcyjnym, dzieci i młodzieży oraz osób starszych. Powierzchnia gminy i struktura zamieszkania skłania ku

¹ Główny Urząd Statystyczny w Białymstoku

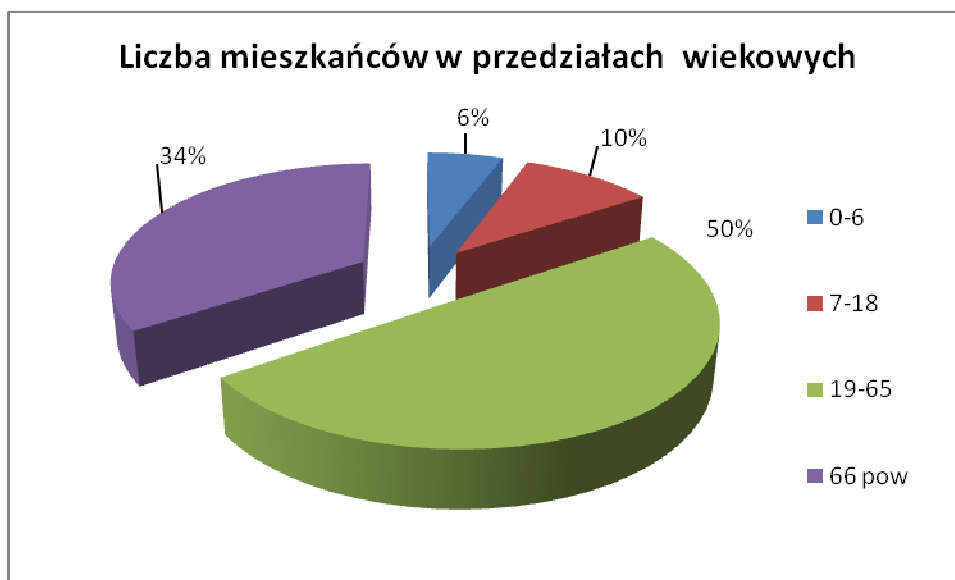
refleksji zaspokajania **potrzeb osób starszych, które mają utrudniony dostęp do służb specjalistycznych**, w związku z tym pogłębia to zależność i izolację środowiskową.

WYKRES Nr 2. Liczba ludności w podziale na płeć w roku 2011 r. (stan na 31.12.2011 r.)

Źródło: Ewidencja ludności urzędu Gminy Bielsk Podlaski

WYKRES Nr 3. Liczba mieszkańców w przedziałach wiekowych:
(stan na 31.12.2011 r.)

Źródło: Ewidencja ludności Urzędu Gminy Bielsk Podlaski

Jednym z problemów demograficznych, z jakim boryka się gmina, **to systematyczny odpływ młodych ludzi do miast**. Nie jest to zjawisko znamienne tylko dla gminy Bielsk Podlaski, ale też i dla innych gmin wiejskich. Młodzi ludzie początkowo wyjeżdżają w celu

kształcenia się w ośrodkach edukacyjnych zlokalizowanych w mieście, po czym znajdują tam pracę i osiedlają się. Rzadko natomiast następuje powrót na teren gminy wiejskiej. Skutkuje to nasileniem zjawisk recesyjnych w obszarach gospodarki po państwowej, malejącą ilością podmiotów gospodarczych, a także brakiem przetwórstwa rolno – spożywczego.

Wśród zamieszkujących gminę Bielsk Podlaski w 2011 roku 371 rodzin pobierało świadczenia rodzinne. Mają one na wychowaniu troje i więcej dzieci poniżej 18 roku życia, zaś najwięcej rodzin 86 to rodziny z dwójką dzieci. **Dane te pozwalają na ukierunkowanie planowanej polityki edukacyjnej i kulturowo-rekreacyjnej, na tworzenie warunków do rozwoju dzieci i młodzieży oraz wsparcia rodzin wielodzietnych**

W skład gminy wchodzi 52 jednostki pomocnicze, którymi są sołectwa.

Największa odległość do przebycia dla mieszkańca gminy do miasta Bielsk Podlaski to 15 km. Podstawowym transportem, który dojeżdża regularnie do 52 miejscowości jest publiczny transport drogowy, oraz transport Gminy Bielsk Podlaski **dowożący przeciętnie około 500 dzieci** do Szkoły Podstawowej im. Jana Pawła II w Łubienie Kościelnym, Zespołu Szkół w Augustowie oraz Zespołu Szkół Specjalnych w Bielsku Podlaskim. **Łącznie dzieci dowozi 5 autobusów, 2 mikrobusy pokonując dziennie 1400 km.**

Gmina Bielsk Podlaski jest gminą typowo rolniczą. Bazę ekonomiczną gminy tworzy przede wszystkim rolnictwo (73% - powierzchni gminy stanowią użytki rolne), które charakteryzuje się średnim poziomem intensywności produkcji przy dobrej i średniej, jakości rolniczej przestrzeni produkcyjnej. Podstawową formą własności są gospodarstwa indywidualne, w których władaniu pozostaje 74,4% gruntów, 87,7 %, użytków rolnych.²

W roku 2011 na terenie gminy było zarejestrowanych **193 podmiotów gospodarczych**. Dochód na mieszkańca w roku 2010 **wynosił 2248,71 zł, znacznie poniżej średniej krajowej.**

Gmina Bielsk Podlaski osiąga wysokie dochody własne w porównaniu do pozostałych gmin powiatu bielskiego i w tym zakresie jest 2 gminą wiodącą. Na pewno dużym plusem jest lokalizacja Urzędu Gminy w mieście Bielsk Podlaski, w którym znajdują się wszystkie najpotrzebniejsze jednostki: Sąd, Urząd Skarbowy, Starostwo Powiatowe, Szpital i inne. Gmina Bielsk Podlaski nie dysponuje przemysłem o ponadregionalnym znaczeniu. Istnieją jednak duże możliwości lokalizacji takich przedsiębiorstw w gminie Bielsk Podlaski uwzględniając największą powierzchnię gminy w powiecie bielskim.

Na terenie gminy Bielsk Podlaski infrastrukturę kultury stanowią:

² Strategia zrównoważonego rozwoju Gminy Bielsk Podlaski do roku 2020, op.cit.,s.21

1. Gminna Biblioteka Publiczna z siedzibą we wsi Augustowo dysponująca księgozbiorem składającym się z 19364 woluminów i 569 zarejestrowanymi czytelnikami.
2. Biblioteka w Płoskach z księgozbiorem 9089 i zarejestrowanymi 81 czytelnikami.
3. Biblioteka w Łubinie Kościelnym z księgozbiorem 10923 oraz zarejestrowanymi 164 czytelnikami.
4. Świetlice wiejskie.
5. Ośrodek Kultury Lokalnej w Dubiażynie, Pilikach i Proniewiczach.

Na bazie w/w obiektów samorząd gminny kieruje życiem kulturalnym, na które składa się kilka zespołów amatorskich Zespół „Rodyna” z Dubiażyna.

Fot nr 1 Źródło: opracowanie własne

Fot.nr 3 Źródło: www.poranny.pl

„Łuna” z Parcewa, który powstał w 2009r. Wszystkie zespoły prowadzone są przez instruktorów, finansowanych przez samorząd gminny,

oraz „Zgodne Maki” z Rajska

Fot nr 2 Źródło: opracowanie własne

W ramach zadań własnych Gmina Bielsk Podlaski organizuje zawody sportowo-pożarnicze połączone z imprezą kulturalną, na które zapraszane są zespoły.

W celu podniesienia atrakcyjności gminy Bielsk Podlaski zostały zatwierdzone Plany Odnowy Miejscowości dla wsi Augustowo, w którym w zestawieniu planowanych zadań ujęto na lata 2011-2012 **przebudowę świetlicy wiejskiej.**

W roku szkolnym 2010/2011 zadania oświatowe realizowały dwie placówki:

1. Szkoła Podstawowa im. Jana Pawła II w Łubinie Kościelnym, do której uczęszczało 87 uczniów oraz:
do oddziału przedszkolnego-22 dzieci.
2. Zespół Szkół w Augustowie, w którego ramach funkcjonują:
 - Szkoła Podstawowa kształcąca 172 uczniów
 - Gimnazjum kształcące 171 uczniów.
 - oddział przedszkolny-50 dzieci.

Obie szkoły dysponują salami sportowymi, pracowniami informatycznymi, w Zespole Szkół w Augustowie jest pracownia do nauki języków obcych.

Ze względu na specyfikę geograficznego położenia miasta Bielsk Podlaski w stosunku do terenu gminy, które stanowi odrębną jednostkę administracyjną – można dokonać podziału obszaru gminy na dwa główne obszary rozwoju funkcjonalnego, ujednoczone gospodarczo i społecznie: obszar centralny rozwoju gminy i obszar wiejski.

Obszar centralny rozwoju gminy tworzą następujące miejscowości: Widowo, Ogrodniki, Hołody, Parcewo, Lewki, Piliki, Grabowiec, Augustowo, Proniewicze, Hryniewicze Duże, Biała, Kotły.

Są to miejscowości położone w bezpośredniej odległości (bliskości) od miasta Bielsk Podlaski, a obszar ten charakteryzuje się :

- bardzo silnym oddziaływaniem gospodarczym, infrastrukturalnym, społecznym i kulturalnym miasta Bielsk Podlaski,
- bliskim położeniem (do 5-ciu km), oraz dobrymi połączeniami komunikacyjnymi,
- najlepszymi wskaźnikami infrastruktury technicznej mającej największy wpływ na standard i jakość życia mieszkańców,
- znacznie większym udziałem w stosunku do pozostałych miejscowości form działalności gospodarczej, innej niż rolnictwo, szczególnie w sferze usług i drobnej wytwórczości,
- lepszymi wskaźnikami demograficznymi,
- bogatszą strukturą zawodową społeczności pozarolniczej,
- znacznie większą migracją wewnętrzną tych miejscowości ludności miejskiej „na wieś”,
- wzrostem atrakcyjności inwestycyjnej terenów tego obszaru dla form zarówno działalności gospodarczej oraz budownictwa mieszkaniowego, tym samym szybko zmieniającym się dotychczasowym charakterem zabudowy zagrodowej czy siedliskowej tych miejscowości.

Zatem silne związki funkcjonalno – przestrzenne tego obszaru z ponadregionalnym ośrodkiem, jakim jest miasto Bielsk Podlaski, położone centralnie na tym obszarze-decydować będą o atrakcyjności tego obszaru. Będą one sprzyjać dla powstawania nowych przedsięwzięć, jak również umacniać pozycję tego obszaru, jako centralnego obszaru rozwoju gminy, przesądzając czy gwarantując mu znacznie szybszy rozwój niż dla pozostałych obszarów wiejskich.

2.2 Strategiczne kierunki rozwoju gminy Bielsk Podlaski

Główne cele strategiczne dla tego obszaru funkcjonalnego (centralnego obszaru gminy) to:

- dalszy rozwój nowoczesnej infrastruktury technicznej, społecznej i kulturalnej,

- przygotowanie przez gminę oferty terenów pod inwestycje z zakresu rozwoju przemysłu, przedsiębiorczości, handlu i usług, w tym również oferty bodźców i zachęt ekonomicznych (np. podatkowych)
- przygotowanie właściwej promocji gminy,
- silny rozwój szkolnictwa i kultury.

Obszar wiejski rozwoju gminy obejmuje pozostałe miejscowości z terenu gminy Bielsk Podlaski, położone peryferyjnie w stosunku do obszaru centralnego w czterech kierunkach stron świata. Charakteryzuje go przede wszystkim rolnicza działalność produkcyjna z nielicznym przetwórstwem artykułów rolnych oraz oparta na atrakcyjnych terenach przyrodniczo - krajobrazowych działalność turystyczna i agroturystyczna, które tworzą tereny dolin rzeki Narwi, Łoknicy i Orłanki.

Ze względu na dalszy rozwój oraz specjalizację rolnictwa, w tym poprawę struktury agrarnej gospodarstw (w tym zwiększenie ich powierzchni) nastąpi znaczące odejście dużej części ludności tego obszaru od działalności rolniczej, której część przekwalifikuje się na pracę w otoczeniu rolnictwa, a część zmuszona będzie w wyniku tych zmian do migracji wewnętrznej, czyli poszukiwania nowego miejsca pracy i zamieszkania. Dotyczyć to będzie przede wszystkim osób młodych i w wieku średnim. Duża grupa po osiągnięciu wieku emerytalnego, albo spełnieniu warunków do renty rolniczej zaprzestanie działalności rolniczej, której stworzyć trzeba będzie ciekawą ofertę zajęć społeczno-kulturalnych w odpowiednich placówkach gminnych. Wynikiem zmian w strukturze rolnictwa gminy, czyli zmniejszeniu liczby gospodarstw rolnych przy jednoczesnym zwiększeniu ich powierzchni będzie również wyłączenie gruntów klas V i VI z produkcji rolniczej i ich zalesienie, co ostatecznie poprawi wskaźniki lesistości gminy oraz walory ekologiczne i środowiska przyrodniczego. Przy poprawie standardów ochronnych środowiska (gospodarka ściekowa, odpadami, wodna) nastąpi wzrost atrakcyjności turystycznej tego obszaru.

Główne strategiczne cele rozwoju wiejskiego obszaru funkcjonalnego to:

- rozwój miejscowości tego obszaru, jako obszaru małej i średniej około rolniczej przedsiębiorczości, w tym turystycznej i agroturystycznej,
- rozwój nowoczesnego rolnictwa ze wsparciem alternatywnych kierunków produkcji rolniczej ochrony sanitarno –weterynaryjnej sektora żywnościowego,
- dalszy rozwój nowoczesnej infrastruktury technicznej oraz społeczno-kulturalnej, w tym wiejskich ośrodków kultury,

- przygotowanie promocji terenów szczególnie cennych przyrodniczo, jako obszar NATURA 2000 (doliny rzeki Narew i uroczyska Hački).

Na społeczno – gospodarczy rozwój gminy Bielsk Podlaski oraz osiągnięcie przez gminę postawionych celów będą miały znaczny wpływ programy rozwoju poszczególnych działów, czy obszarów problemowo- tematycznych i ich realizacja.

Szczegółowe opracowanie takich programów, czy następnie ich realizacja wymagać będzie współpracy pomiędzy gminami, samorządami (powiatowym i wojewódzkim) oraz wyspecjalizowanymi jednostkami i organizacjami.

Programy te powinny spełniać następujące kryteria:

- akceptacji społecznej,
- zasadności ekonomicznej,
- wprowadzenia postępu umożliwiającego rozwój,
- zgodności z programami strategiami rozwoju wyższych szczebli, powiatowych, wojewódzkich i krajowych, przy jednoczesnym zapewnieniu realizacji podstawowych założeń i celów strategii rozwoju gminy Bielsk Podlaski.

Podstawowymi programami niezbędnymi dla realizacji założeń strategii rozwiązywania problemów społecznych gminy Bielsk Podlaski są :

- **Program walki z bezrobociem**

U podstaw tego programu leży realizacja programów rozwoju infrastruktury gminy i restrukturyzacji rolnictwa. Stwarzają one możliwości tworzenia i powstawania nowych miejsc pracy.

Programami integralnymi z programem walki z bezrobociem będą programy rozwoju małej i średniej przedsiębiorczości, program zagospodarowania wód rzek gminnych poprzez budowę małej retencji zbiorników wodnych, programy infrastrukturalne i rolne. Podstawowym zadaniem będzie osiągnięcie możliwie najniższego wskaźnika bezrobocia poprzez stworzenie jak największej liczby miejsc pracy, wprowadzenie przez samorząd mechanizmów zachęt inwestycyjnych dla inwestorów np. dobra oferta gruntowa z uzbrojonymi terenami, zwolnienia podatkowe, itp. Cel ten może być osiągnięty między innymi poprzez przygotowanie łącznie z Powiatowym Urzędem Pracy w Bielsku Podlaskim oferty robót publicznych, bądź poprzez realizację dużego zakładu pracy.

- **Program rozwoju szkolnictwa i kultury**

Nieodłącznym i niezbędnym czynnikiem oraz elementem związanym z kulturą, siłą rozwoju ekonomicznego gminy, standardem życia jej mieszkańców jest niewątpliwie rozwój

szkolnictwa. Dlatego też niezbędnym jest wprowadzenie na poziomie gminy programu rozwoju szkolnictwa (szkolnego, przedszkolnego).

Jego główne założenia to :

- wspieranie rozwoju kadr dydaktycznych oraz unowocześnienie wyposażenia dydaktycznego (np. informatyzacja),
- wspieranie kształcenia na poziomie średnim i przystosowanie do potrzeb rynku pracy , w tym poprzez poprawę jakości bazy materialnej,
- wspieranie rozwoju oświaty niepublicznej, np.: cechów poprzez wsparcie lokalnych rzemieślników dla ratowania ginących zawodów,
- edukacja osób zagrożonych bezrobociem i przekwalifikowanie bezrobotnych i pozostających bez pracy.

Do poprawy skuteczności szkolnictwa jest również bardzo ważny dalszy rozwój, wykorzystywanie i upowszechnienie dostępu technologii informatycznych (cyfrowych). Szczególne działania należy podjąć w kierunku rozbudowy nowoczesnej infrastruktury informatycznej o znaczeniu ponad instytucjonalnym wspieranie i tworzenie centrów informacyjno – informatycznych, wspieranie transferu technologii szczególnie do wykorzystania przez małe i średnie przedsiębiorstwa, czyli np. stworzenie gminnej szerokopasmowej przestrzeni informatycznej dającej wyżej wymienionym beneficjentom gminnym dostęp do Internetu.

Zatem celem w tym zakresie jest dalsze tworzenie społeczeństwa informatycznego, wykorzystywanie nowoczesnych technik i technologii w procesie kształcenia i edukacji, również zarządzaniu przedsiębiorstwem, wytwórczością i usługami.

Dostęp natomiast do ośrodków kultury jest jednym z czynników decydujących o zadowoleniu społecznym. Celem w tym zakresie będzie wspieranie przez gminę różnego rodzaju inicjatyw kulturoznawczych, jak również wspieranie ich rozwoju.

Za główne działania w tym kierunku należy przyjąć:

- utrzymywanie podnoszenie i upowszechnienie działalności istniejących placówek i instytucji kultury,
- tworzenie możliwości do powstawania nowych placówek np. wiejskich domów kultury, świetlic, szczególnie z wykorzystaniem obiektów zabytkowych przydatnych do tych funkcji,
- utrzymywanie i organizowanie imprez kulturalnych o zasięgu lokalnym, powiatowym i regionalnym,

- _ inspirowanie i rozwój kultury ludowej i amatorskiej w tym folkloru i rękodzieła,
- _ ochrona dobrego stanu techniczno – estetycznego obiektów zabytkowych.

➤ **Program poprawy opieki zdrowotnej i społecznej**

Kolejnym czynnikiem decydującym o atrakcyjności społeczno - socjalnej gminy bielskiej jest opieka zdrowotna i społeczna. Realizacją zadań związanych z programem poprawy opieki zdrowotnej zapewni poprawę warunków życia ludności, zaspokoi potrzeby mieszkańców społeczności gminnej oraz wpłynie na podniesienie poziomu poczucia bezpieczeństwa.

Na poziomie gminnym za główne cele tego programu należy uznać:

- _ zapewnienie sprawnego i dostępnego systemu usług publicznych i niepublicznych w ochronie zdrowia i opiece społecznej,
- _ tworzenie warunków do powstania niepublicznych zakładów opieki zdrowotnej, domów pomocy społecznej,
- _ zapewnienie warunków życia i pracy w tym również uczestnictwa w życiu społecznym osobom niepełnosprawnym,
- _ wspieranie , promocja zdrowych form życia, ekologicznej żywności.

Wywiązanie się z realizacji tego celu będzie ważnym elementem dla uzyskania akceptacji społecznej do przeprowadzonych zmian i zachodzących przekształceń w gospodarczo- społecznej sferze rozwoju gminy .

Opracowując Strategię Integracji i Rozwiązywania Problemów Społecznych w gminie opierano się na dokumentach strategicznych mających w zakresie działania cele lub działania zbieżne z opracowanym dokumentem.

Cele i działania określone w niniejszym dokumencie są zgodne z polityką rozwoju realizowaną na poziomie krajowym. Zadania planowane w strategii gminy Bielsk Podlaski są zgodne z celami określonymi w następujących dokumentach strategicznych:

- Strategia Rozwoju Kraju na lata 2007-2015;
- Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013;
- Program Operacyjny „Rozwój Polski Wschodniej 2007-2013”
- Strategia Rozwoju Województwa Podlaskiego do roku 2020
- Strategia Rozwoju Powiatu Bielskiego
- Strategia zrównoważonego rozwoju gminy Bielsk Podlaski do 2020 roku

- Plan Rozwoju Lokalnego Gminy Bielsk Podlaski na lata 2008-2013z opcją przedłużenia do 2015 roku.

Głównym celem Strategii Rozwoju Kraju jest podniesienie poziomu i jakości życia mieszkańców Polski.

Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013, który ma na celu podniesienie jakości życia na wsi poprzez wspieranie i rozwój przedsiębiorczości i inwestycji z zachowaniem walorów środowiska przyrodniczego i bogactwa kulturowego obszarów wiejskich. Poprawa konkurencyjności sektora rolnego jest realizowana poprzez zapewnienie wsparcia w zakresie, jakości produkcji, polepszenie infrastruktury wsi, i tworzenia grup zrzeszających producentów rolnych. W odniesieniu do zasobów ludzkich istnieje potrzeba **podnoszenia wykształcenia i kwalifikacji ludności zamieszkującej obszary wiejskie**. Zwiększenie wartości dodanej do produktów np. poprzez stymulowanie rynku produktów lokalnych i regionalnych, turystyki, handlu, doradztwa, usług. Ponadto wymagane są działania zmierzające do odnowy wsi, **poprawy stanu dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego**. A także aktywizacja mieszkańców obszarów wiejskich poprzez **budowanie potencjału społecznego na wsi**, zwiększenie potencjału zdobywania środków finansowych i ich wykorzystania, a także polepszenie zarządzania lokalnymi zasobami i ich waloryzacja.

Celem Programu Operacyjnego Rozwój Polski Wschodniej jest wsparcie głównie infrastrukturalne pięciu najslabiej rozwiniętych województw kraju: warmińsko – mazurskiego, **podlaskiego**, lubelskiego, świętokrzyskiego i podkarpackiego. Rezultatem wsparcia jest zmniejszenie dysproporcji gospodarczych i społecznych, jakie występują między wspomnianymi obszarami, a resztą kraju.

Regionalny Program Operacyjny Województwa Podlaskiego na lata 2007-2013 wskazuje osie priorytetowe i cele rozwoju województwa podlaskiego, jego **realizacja ma na celu zmniejszenie różnic w poziomie rozwoju województwa podlaskiego w stosunku do reszty kraju**.

Celem Strategii Rozwoju Województwa Podlaskiego jest zwiększenie spójności społeczno-ekonomicznej i konkurencyjności regionu poprzez stworzenie warunków do pełniejszego wykorzystania jego potencjału.

1. Rozwój lecznictwa i opieki socjalnej
2. Rozwój kultury i ochrona dziedzictwa kulturowego, w tym: wspieranie rozwoju form kształcenia ustawicznego młodzieży i dorosłych w szczególności z obszarów wiejskich, Wsparcie działań na rzecz e-edukacji i edukacji na odległość

3. Inspirowanie i wspieranie rozwoju kultury ludowej i amatorskiej, w tym folkloru i rękodzieła ludowego, twórczości profesjonalnej oraz amatorskiego ruchu artystycznego z uwzględnieniem specyficznego w województwie podlaskim zróżnicowania etnicznego, narodowościowego i religijnego, a także ich promocji w kraju i za granicą,
4. Stymulowanie rozwoju otoczenia rolnictwa i wzrostu zatrudnienia pozarolniczego na wsi w zakresie: tworzenie sieci sprzedaży produktów tradycyjnych, z uwzględnieniem wykorzystania w tym celu Internetu,
5. Rozwój kadr gospodarki regionu, w tym kształcenia ustawicznego

Rozwój gminy Bielsk Podlaski przedstawia się poprzez strategiczne cele rzędu I, II i III. Celem strategicznym I rzędu jest systematyczny rozwój gminy dla osiągnięcia ciągłej poprawy poziomu życia mieszkańców. Sformułowanie celu strategicznego stanowi zapis tego, co pragnie się osiągnąć w kolejnych latach w wyniku prowadzonych działań. Dla realizacji postawionego celu strategicznego wyznaczono cele pierwszego, drugiego i trzeciego rzędu. Ich realizacja będzie elementarnym składnikiem strategii, jednocześnie spowoduje zrealizowanie celu priorytetowego, jakim jest osiągnięcie poprawy poziomu życia mieszkańców poprzez wspieranie systematycznego rozwoju gospodarczego gminy. Jednym z drugorzędnych celów strategicznych są przemiany strukturalne na wsi.

Zadaniem i celem gminy jest stwarzanie takich uwarunkowań infrastrukturalnych, by stworzyć optymalne warunki dla rozwoju małej i średniej przedsiębiorczości w wielkości określonej przez prawa rządzące gospodarką rynkową, czyli siły podaży i wolna konkurencję. Poza wieloma problemami nękającymi gminę znaczącym jest migracja zarobkowa ludności w inne tereny kraju i zagranicę. Są to zarówno większe miasta naszego regionu, Polska centralna jak i kraje zachodniej europy w szczególności kraje Beneluksu. W celu zmiany istniejącej sytuacji należy wprowadzić kilka programów mających na celu zatrzymanie na terenie gminy ludzi młodych wykształconych. Jest to zarazem cel budowania silnej klasy średniej, która jest najchłonniejszą z rynkowych punktu widzenia, na postęp, nowości i rozwój.

Strategia Zrównoważonego Rozwoju Gminy Bielsk Podlaski do 2020 roku, przyjęta Uchwałą Rady Gminy Bielsk Podlaski Nr XI/57/03 z dnia 10 października 2003 roku, w sposób następujący określa misję: **Zasobna i bezpieczna Gmina, dynamicznie rozwijająca się w oparciu o racjonalne i efektywnie wykorzystywane lokalne zasoby w celu zapewnienia**

wielofunkcyjnego rozwoju obszaru, zapewniająca wysoki standard życia mieszkańców oraz pozytywny klimat dla rozwoju przedsiębiorczości.³

Urzeczywistnienie przyjętej misji nastąpi poprzez realizację trzech, równorzędnych i wzajemnie powiązanych ze sobą celów strategicznych rozwoju Gminy Bielsk Podlaski:

Cel strategiczny I:

Rozwój bazy ekonomicznej gminy, opartej na rolnictwie i rozwijającej się w jego otoczeniu przedsiębiorczości dla wzrostu dochodów ludności i budżetu gminy.

Cel strategiczny II:

Rozwój infrastruktury technicznej dla poprawy warunków życia mieszkańców oraz wzrostu konkurencyjności lokalnych podmiotów gospodarczych

Cel strategiczny III:

Zapewnienie warunków dla wielofunkcyjnego rozwoju gminy poprzez wzrost kapitału społecznego oraz doskonalenie metod zarządzania gospodarką lokalną

W Planie Rozwoju Lokalnego gminy Bielsk Podlaski za najbardziej priorytetowe działania dla władz lokalnych uznano walkę z bezrobociem, edukację oraz bezpieczeństwo mieszkańców. Natomiast w ramach działań wewnętrznych nacisk położono na wspieranie przedsiębiorczości oraz pozyskiwanie inwestycji zewnętrznych, jako sposoby walki z bezrobociem.

Wszystkie te elementy, cele i zadania mają oddźwięk w niniejszej strategii i są z nią kompatybilne. Korzystano z opracowanych dokumentów tak, by planowane kierunki działania gminy były właściwe i zgodne z innymi opracowaniami.

Zdecydowano, że programy problemowe gminy:

- Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych,
- Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie,
- Współpracy z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego,
- Stowarzyszeniami ,

będą częścią poniższej strategii służącą realizacji celów operacyjnych w poszczególnych obszarach problemowych.

³ Strategia zrównoważonego Rozwoju Gminy Bielsk Podlaski do 2020 roku , str.71

2.3. System pomocy społecznej w Gminie Bielsk Podlaski

Zgodnie z obowiązującymi przepisami ustawy o pomocy społecznej podstawowe zadania w zakresie problemów i potrzeb społecznych na terenie gminy realizuje ośrodek pomocy społecznej.

W celu efektywności działań pomocowych Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Bielsku Podlaskim współpracuje na co dzień z Sądem Rejonowym w Bielsku Podlaskim, Prokuraturą Rejonową, kuratorami zawodowymi i społecznymi z Bielska Podlaskiego, komornikami sądowymi z terenu całego kraju, z SP ZOZ w Bielsku Podlaskim oraz Szpitalem Psychiatrycznym w Choroszczy, Zakładem Opiekuńczo-Lecznym w Bielsku Podlaskim, Domami Pomocy Społecznej województwa podlaskiego i województw ościennych, Powiatowym Urzędem Pracy w Bielsku Podlaskim, Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie w Bielsku Podlaskim, Powiatowym Zespołem ds. Orzekania o Stopniu Niepełnosprawności w Bielsku Podlaskim, ośrodkami pomocy społecznej z terenu całego kraju, Gminną Komisją Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Poradnią Psychologiczno-Pedagogiczną, parafiami Rzymsko-Katolickimi, Prawosławnymi i Kościołami innych wyznań z terenu gminy i miasta Bielsk Podlaski, Komendą Powiatową Policji w Bielsku Podlaskim, szkołami funkcjonującymi na terenie gminy (ich pedagogami i Radami Rodziców), szkołami średnimi z terenu powiatu, z przedstawicielami stowarzyszeń; Ochotniczych Straży Pożarnych, z lekarzami rodzinnymi i pielęgniarzkami, a także z radnymi i sołtysami z terenu gminy, organizacjami pozarządowymi oraz Zespołem Interdyscyplinarnym

Wszystkie wymienione osoby i instytucje **działają w obszarze szeroko ujętej pomocy społecznej i pracy socjalnej na rzecz osób i rodzin potrzebujących wsparcia.**

W zależności od złożoności sytuacji rodziny, dzieci, osób starszych zakres współpracy międzyinstytucjonalnej się różni i jest podejmowany w celu zwiększenia efektywności pomocy i wsparcia, usamodzielnienia. Żaden problem społeczny nie jest możliwy, do rozwiązania jedynie siłami ośrodka. Rola ośrodka pomocy społecznej to rola koordynacji i układania sieci pomocowej rodzinie oraz monitorowania zmian i postępów w jej realizacji.

Statutowym celem działania ośrodka jest realizowanie zadań, które powinny umożliwić osobom i rodzinom przezwycięzenie trudnych sytuacji życiowych. Pomoc udzielana jest bezpośrednio dla rodzin znajdujących się w trudnej sytuacji życiowej, dotkniętych bezrobociem lub inną z przyczyn powodujących trudną sytuację. Środki pochodzące na pomoc społeczną to środki pochodzące z budżetu państwa oraz środki gminne. Udzielanie pomocy ma za zadanie doprowadzenie w miarę możliwości do osiągnięcia

samodzielności społecznej przez osoby i rodziny korzystające ze świadczeń pomocy społecznej.

Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Bielsku Podlaskim realizuje swe zadania na podstawie:

- ustawy o pomocy społecznej,
- ustawy o świadczeniach rodzinnych,
- ustawy o postępowaniu wobec dłużników alimentacyjnych i zaliczce alimentacyjnej,
- ustawy o pomocy osobom uprawnionym do alimentów
- ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi,
- ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii,
- ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie,
- ustawy o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy,
- ustawy o zatrudnieniu socjalnym,
- przepisów dotyczących samorządu gminnego, finansów publicznych, rehabilitacji zawodowej i społecznej, zatrudnienia osób niepełnosprawnych, zamówień publicznych i systemu ubezpieczeń społecznych ,
- ustawy o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych,
- przepisów wykonawczych do ustaw
- oraz statutu.

Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Bielsku Podlaskim prowadzi gospodarkę finansową na zasadach obowiązujących samorządowe jednostki budżetowe. Pomoc społeczna finansowana jest ze środków:

- budżetu gminy (realizacja zadań własnych),
- dotacji budżetu państwa (realizacja zadań zleconych gminie),
- dotacji budżetu państwa przeznaczonych na dofinansowanie zadań własnych,
- fundusze które mogą pochodzić również z: darowizn, spadków, zapisów osób fizycznych

Na realizację zadań z zakresu pomocy społecznej w gminie Bielsk Podlaski w 2011r. wydano 802.266 zł obejmując pomocą 333 rodzin.

Najwięcej środków, aż 1.387.087zł. w roku 2010 przyznano na wypłatę świadczeń rodzinnych i 96.029 zł na świadczenia alimentacyjne.

W 2011 r. wydatki Ośrodka Pomocy Społecznej zamknęły się kwotą 2.710.713,70 zł.

w tym:

1. na zadania własne	871,560,28 zł.
2. na zadania zlecone	1.540.255,34 zł.
3. na zadania własne dotowane z budżetu państwa	549.170,09 zł.
w tym:	
a) dofinansowanie programu „Pomoc państwa w zakresie dożywiania”	161.300,00 zł.
b) dofinansowanie do wypłaty zasiłków okresowych i stałych	278.908,03 zł.
c) składka na ubezpieczenie zdrowotne za podopiecznych	7.172,06 zł.
d) dofinansowanie zadań własnych GOPS	101.790,00 zł.
e) na zadania w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki	49.727,99 zł

Tabela nr 2. Wykonanie budżetu Ośrodka Pomocy Społecznej na 2011 r.(w zł)

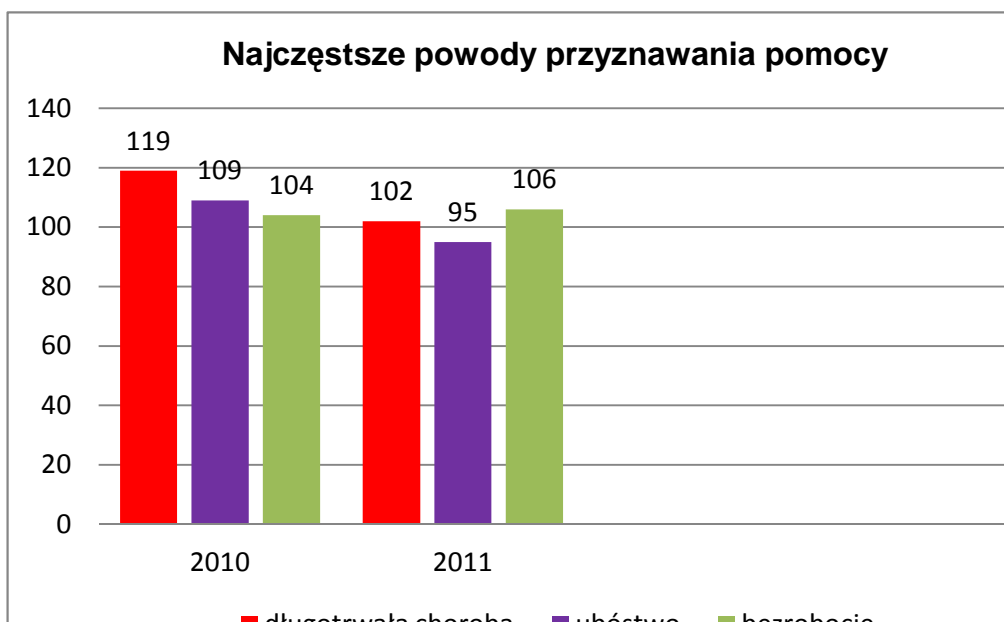
<i>Nazwa</i>	<i>Zadania własne</i>	<i>Zadania własne dotowanie</i>	<i>Zadania zlecone</i>	<i>Razem</i>
POKL –Kapitał Ludzki	7.000	0	42.728	49.728
Domy Pomocy Społecznej	258.641	0	0	258.641
Świadczenia rodzinne i fundusz alimentacyjny	0	0	1.526.192	1.526.192
Składki na ubezpieczenia zdrowotne	1.793	7.172	3.463	12.428
Zasiłki i pomoc w naturze	20.817	199.996	0	220.813
Zasiłki stałe	19.728	78.912	0	98.640
Ośrodek Pomocy Społecznej	210.384	101.790	0	312.174
Pozostała działalność	60.000	161.300	10.600	231.900
Ogółem	578.560	549.170	1.582.983	2.710.714

Źródło: Dane statystyczne GOPS w Bielsku Podlaskim

Dane wykazują, że z pomocy społecznej najwięcej rodzin korzystało w 2009 roku- 441 rodzin (1105 osób)w 2010 roku 358 rodzin, natomiast w 2011 roku liczba ta spadła do 333 rodzin (926 osób w rodzinach).

Najczęstszym powodem ubiegania się o pomoc jest długotrwała choroba, ubóstwo oraz bezrobocie.

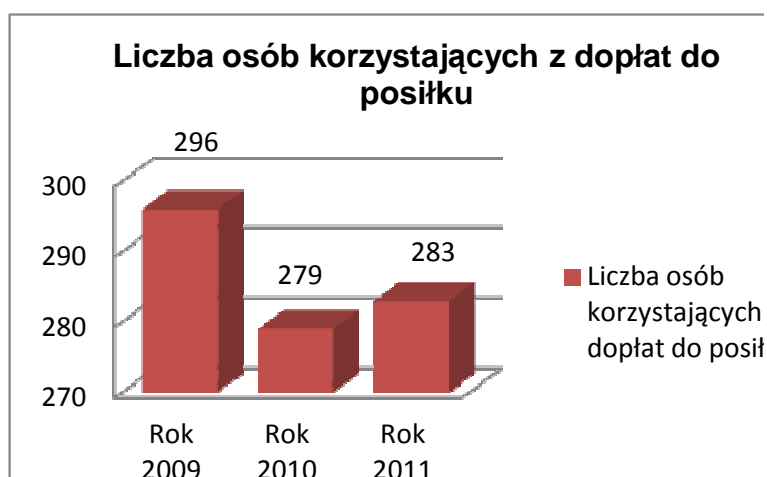
Wykres Nr 4

Źródło : dane z MPiPS GOPS Bielsk Podlaski

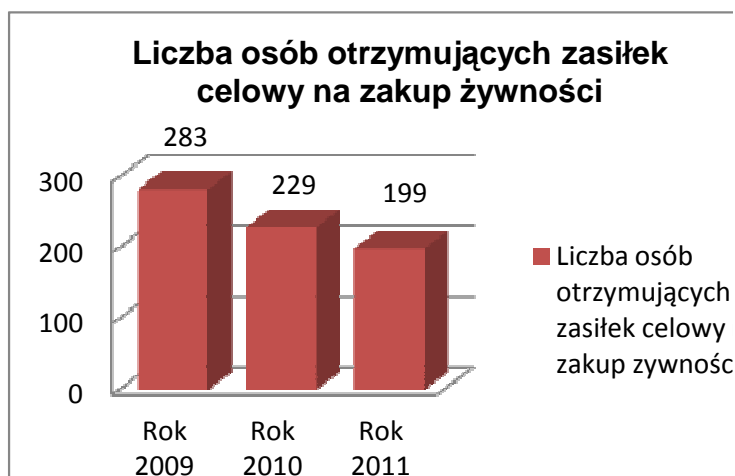
Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Bielsku Podlaskim w ramach zadań własnych gminy realizuje program „Pomoc państwa w zakresie dożywiania” zapewniając dzieciom w wieku szkolnym posiłek w postaci obiadów lub całodziennego wyżywienia.. Liczbę rodzin korzystających z tej formy pomocy obrazują poniższe wykresy:

Wykres Nr 5.

Źródło : dane z MPiPS GOPS Bielsk Podlaski

Wykres Nr 6.

Źródło: dane z MPiPS GOPS Bielsk Podlaski

Pogłębiające się ubóstwo i dysproporcje materialne, pomiędzy rodzinami stanowią następstwo transformacji systemowej, którą ciągle jeszcze przechodzi nasze społeczeństwo. Wniosła ona w życie Polaków wiele zmian, z którymi nie do końca jednostki potrafią sobie poradzić, tak jak ma to miejsce w przypadku ubożenia mieszkańców gminy.

Tabela 3. Rzeczywista liczba rodzin objętych pomocą społeczną w latach 2009-2011r.

PRZYCZYNY	LICZBA RODZIN OBJĘTYCH POMOCĄ SPOŁECZNĄ		
	2009	2010	2011
Bezrobocie	109	104	106
Ubóstwo	120	109	95
Potrzeba ochrony macierzyństwa	44	39	48
Niepełnosprawność	81	67	65
Długotrwała choroba	173	119	102
Bezradność w sprawach opiekuńczo wychowawczych	50	47	42

Źródło: Opracowano na podstawie MPiPS GOPS Bielsk Podlaski.

Bezrobocie jest jednym z głównych powodów przyznania pomocy społecznej w gminie. Jest to duży problem społeczny spychający ludzi na margines życia społecznego. Szczególnie niebezpieczne jest długotrwałe pozostawanie bez pracy, ponieważ zmniejszają się wówczas szanse na ponowne jej znalezienie. Poza tym osoba bezrobotna po 12 miesiącach przebywania na zasiłku dla bezrobotnych, traci prawo do jego pobierania.

Dodatkowo niepokojącym jest fakt, iż zjawisko długotrwałego bezrobocia dotyka coraz częściej kobiet i ludzi młodych. Trudności w znalezieniu pracy, brak perspektyw zawodowych to problemy, które najczęściej dotyczą osoby poszukujące pracy.

Na terenie gminy rozwinięta jest przede wszystkim działalność usługowa, brakuje dużych zakładów przemysłowych, które generowałyby miejsca pracy. Jednak, jak wynika z analizy danych jakościowych, na ten stan rzeczy wpływają także pozaekonomiczne czynniki:

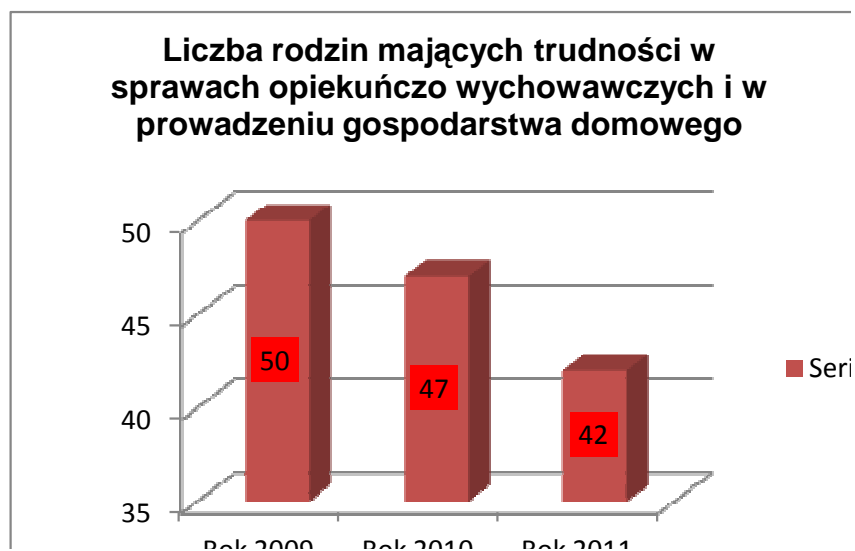
- brak etosu pracy,
- roszczeniowość mieszkańców, uzależnienie od instytucji pomocy społecznej,
- niedostrzeganie przez bezrobotnych pozafinansowych korzyści legalnej pracy,
- utrudniony dojazd, nieopłacalność podjęcia zatrudnienia,
- brak kwalifikacji.

Drugim powodem korzystania ze świadczeń pomocy społecznej jest niepełnosprawność i długotrwała choroba. W ostatnich latach daje się zauważyć wzrost liczby rodzin korzystających z pomocy społecznej, w których występuje bezradność w sprawach opiekuńczo – wychowawczych. Najczęściej jest ona spowodowana konfliktami w rodzinie, agresją, demoralizacją dzieci i młodzieży, problemami w nauce, destrukcją podstawowych funkcji rodziny. Przewiduje się wzrost problemu w związku z pogłębiającym się bezrobociem i ubóstwem, poszerzeniem się kręgu rodzin żyjących na granicy lub poniżej minimum socjalnego i minimum egzystencjalnego. Zaskakującym jest fakt, iż liczba osób korzystających z pomocy społecznej z powodu bezradności w sprawach opiekuńczo – wychowawczych stale wzrasta w mieście, gdzie na obszarze wiejskim od 3 lat utrzymuje się na podobnym poziomie.

Kolejny powód to **ubóstwo**, które zawsze występuje wspólnie z innym problemem, z którymi dana rodzina sobie nie radzi. Rodziny żyjące na pograniczu ubóstwa nie są w stanie zabezpieczyć swoich elementarnych potrzeb, co powoduje, że rodzina nie spełnia swoich najważniejszych funkcji, a przede wszystkim nie umożliwia startu życiowego młodszymi pokoleniom.

W związku ze stałą liczbą rodzin potrzebujących wsparcia w tym zakresie działania ośrodka powinny znaleźć dodatkowe specjalistyczne doradztwo- psychologów, terapeutów rodzinnych, czy grupy wsparcia/edukacji dla tychże rodzin. Niezbędne jest zaplanowanie działań w tym zakresie w najbliższym czasie.

Wykres nr 7.

Źródło: dane z MPiPS GOPS Bielsk Podlaski

Gmina wypłaca swoim podopiecznym świadczenia rodzinne, przyznawane na podstawie ustawy z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych (Dz. U. Nr 228, poz. 2255 z późn.). W roku 2011 wypłacono 11.480 świadczeń w tym: rodzinnych i przysługujących dodatków do zasiłku rodzinnego z tytułu: urodzenia dziecka, opieki nad dzieckiem w okresie korzystania z urlopu wychowawczego, samotnego wychowywania dziecka, kształcenia i rehabilitacji dziecka niepełnosprawnego do 5 roku życia, kształcenia i rehabilitacji dziecka niepełnosprawnego powyżej 5 roku życia, rozpoczęcia roku szkolnego, podjęcia przez dziecko nauki poza miejscem zamieszkania.

Z zakresu świadczeń rodzinnych wypłacono jednorazowe zapomogi z tytułu urodzenia dziecka to jest w 2009 roku 52 osobom , w 2010 roku 47 osobom natomiast w 2011 roku 59 osobom .

Grupami społecznymi najbardziej wymagającymi wsparcia są:

- gospodarstwa domowe rolników indywidualnych posiadających gospodarstwa rolne o powierzchni od 1- 2 ha użytków rolnych, bez dodatkowych źródeł dochodu.
- gospodarstwa domowe osób, które utraciły pracę na skutek likwidacji zakładów pracy lub miejsc pracy,

- rodziny wielodzietne gospodarstw domowych, w których żaden z członków gospodarstwa nie posiada stałego źródła dochodu.
- niepełnosprawni otrzymujący świadczenia z pomocy społecznej i renty z dziećmi w wieku szkolnym
- osoby starsze zamieszkujące teren gminy.

Głównymi problemami, z którymi boryka się społeczność gminy są:

1. *Niezaspokojone potrzeby opiekuńcze osób starszych, samotnych wynikające z braków finansowych lub zasobów kadrowych wypełniających tę rolę w społeczności,*
2. *Ubóstwo i związane z tym niezaspokajanie potrzeb w rodzinie (skutkuje wieloproblemowością, dysfunkcjami, niskim statusem społecznym rodzin rolników i bezrobotnych)*
3. *Niska aktywność osób starszych wynikająca z niskiej świadomości, niewykorzystanych miejsc i ofert*
4. *Izolacja osób niepełnosprawnych, starszych, ubogich*
5. *Niedoskonałość systemu - miejsc/osób specjalizujących się w pomocy dzieciom/rodzicom (niechęć do kontraktowania pomocy oraz brak rozwiązań systemowych, brak kadr specjalistycznych) koordynacji, monitorowania potrzeb społecznych i ich efektów*

2.4 Źródła podstawowych problemów społecznych i ich identyfikacja

a) Sytuacja mieszkaniowa w gminie

Sytuacja mieszkaniowa w gminie Bielsk Podlaski według danych z 2010 roku to 3669 mieszkań w tym 13.408 izb o łącznej powierzchni użytkowej 265,6 tys. m² co daje przeciętnie 3,65 izb mieszkalnych w budynku. Przeciętnie na jedno mieszkanie przypada 1,94 osób w tym na jedną izbę 0,53 osoby. Średnia powierzchnia użytkowa mieszkania w gminie Bielsk Podlaski wynosi 72,4 m² co daje na jedna osobę 37,4 m² powierzchni użytkowej.⁴ Gmina nie posiada lokali socjalnych.

Mieszkańcy Gminy Bielsk Podlaski korzystają z dodatków mieszkaniowych. Najwięcej dodatków mieszkaniowych wypłacono w roku 2008 to jest 149 na łączną kwotę 28.100 zł. W roku 2009 ilość dodatków mieszkaniowych wyniosła 99 na kwotę 19.926 zł.,

⁴ http://www.stat.gov.pl/cps/rde/xbcr/bialystok/ASSETS_11p06_04.pdf

natomiast w 2010 roku wypłacono 72 dodatki mieszkaniowe na kwotę łączną 16.844 zł natomiast w 2011 roku 12 dodatków na łączną kwotę 20.215,06 zł.

Duża liczba budynków mieszkalnych w gminie pochodzi z lat 70-80. Stan tych lokali mieszkalnych jest różny, część z nich wymaga remontu.

Na terenie gminy Bielsk Podlaski dominuje zabudowa zagrodowa, gdzie przeważa budownictwo jednorodzinne. Stan techniczny tych budynków nie jest zadowalający, wymagają one modernizacji.

W związku z migracją ludzi młodych oraz stałym spadkiem przyrostu naturalnego w gminie nie ma problemu mieszkaniowego.

b) System opieki zdrowotnej, zabezpieczenia potrzeb osób chorych i niepełnosprawnych

W gminie Bielsk Podlaski dostępność do usług medycznych, jest ograniczona. Sytuacja ta jednak nie stanowi zagrożenia dla poziomu bezpieczeństwa publicznego, bowiem mieszkańcy gminy ze względu na niewielką odległość korzystają z usług zakładów opieki zdrowotnej umiejscowionych w mieście Bielsk Podlaski.

W zakresie usług medycznych gminę obsługuje Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej są dwie placówki w Chraubołach i w Łubinie Kościelnym a także usługi medyczne świadczą Ośrodki Zdrowia w Bielsku Podlaskim, zapewniając poradnictwo lekarza podstawowej opieki medycznej, gabinet szczepień, gabinet pielęgniarki i położnej środowiskowej, gabinet medycyny szkolnej oraz punkt apteczny.

Ilość i zakres pomocy medycznej jest niewystarczający dla osób starszych, które muszą dojeżdżać do specjalistów, dla osób niepełnosprawnych, brak też gabinetów/miejsc rehabilitacji. Jedyne punkty specjalistyczne dotyczy lekarza- stomatologa opiekującego się dziećmi i młodzieżą w Zespole Szkół w Augustowie.

Współczesne systemy ochrony zdrowia kładą coraz większy nacisk na promocję zdrowia, której istotą jest tworzenie warunków do zachowania zdrowia poprzez oddziaływanie na postawy, styl życia i otoczenie człowieka. W Polsce można dostrzec pierwsze elementy takiego podejścia do problematyki ochrony zdrowia (jak chociażby społeczne kampanie reklamowe), jednak wciąż najważniejszym problemem pozostaje powszechna dostępność do usług medycznych i ich ciągłość.

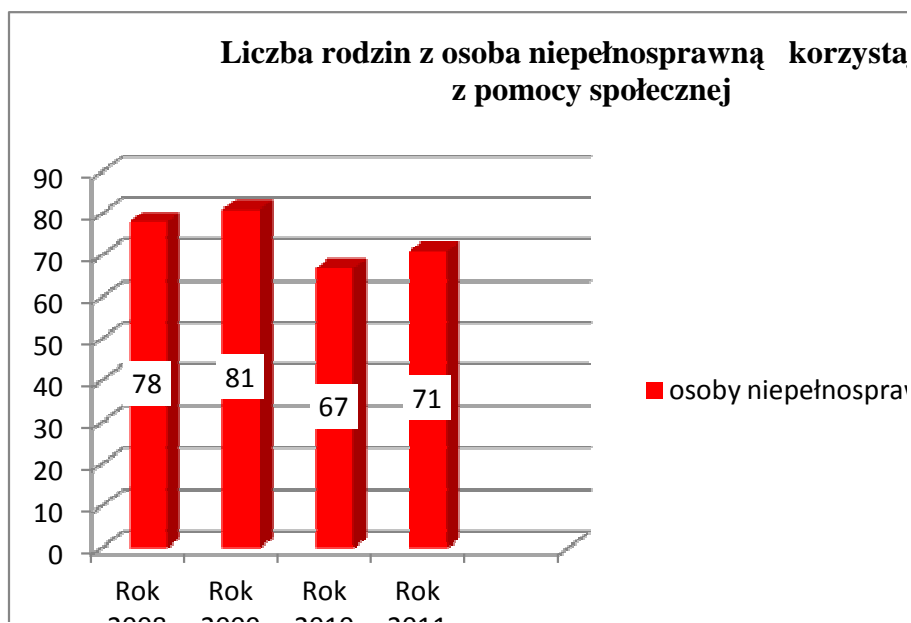
Wśród problemów zdrowotnych definiowanych przez społeczność pojawia się utrudniony dostęp do świadczeń medycznych, specjalistycznych, też dla dzieci w wieku przedszkolnym/szkolnym, rozwój uzależnień, zaburzeń psychicznych

w środowisku wiejskim. Przyczyną tych problemów są kontrakty, kolejki, brak wyposażenia, brak bazy diagnostycznej w zakresie ochrony zdrowia, brak kadry specjalistycznej, punktu pomocy/konsultacji niechęć do leczenia, brak motywacji

Na terenie gminy Bielsk Podlaski zidentyfikować można również, jako grupę społeczną zagrożoną wykluczeniem - **osoby niepełnosprawne**.

Na przełomie lat 2008-2011 liczba rodzin objętych pomocą społeczną z powodu niepełnosprawności utrzymywała się na jednakowym poziomie. W 2008 roku pomoc społeczna pomagała 78 rodzinom osób niepełnosprawnych, liczących w sumie 173 osoby. W roku 2009 było już 81 rodzin z 177 osobami w rodzinie w 2010 roku z przyczyny niepełnosprawności świadczone pomoc 67 rodzinom o łącznej ilości osób 150 natomiast w 2011 roku 65 rodzinom o łącznej ilości osób w rodzinach 142.

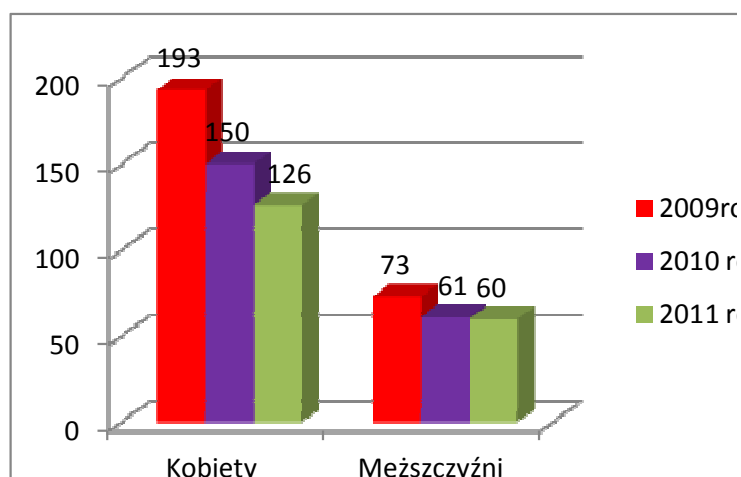
Wykres Nr 8

Źródło : dane z MPiPS z GOPS w Bielsku Podlaskim

Na podstawie danych zawartych w systemie POMOST w GOPS Bielsk Podlaski, problem osób niepełnosprawnych - z orzeczeniem o stopniu niepełnosprawności oraz osób przewlekle chorych jest istotny, w 2009 roku w systemie zgłoszonych było 266 osób, w 2010 roku 211 osób, w 2011 roku 186. Jak wynika z danych taki poziom utrzymuje się na jednakowej stopie, w związku z niskim przyrostem naturalnym w gminie Bielsk Podlaski i starzejącym się społeczeństwem gminy oraz wysoką migracją ludzi młodych do większych aglomeracji miejskich.

Wykres Nr 9 Osoby niepełnosprawne i przewlekle chore z podziałem na płeć

Źródło: dane z GOPS Bielsk Podlaski system POMOST

Problem organizacji wsparcia dla tych grup jest wskazywany, jako jeden z najistotniejszych.

c) Edukacja i opieka nad dzieckiem, osobami starszymi

Potrzeby młodych mieszkańców w zakresie edukacji spełniają dwie szkoły: Zespół Szkół w Augustowie (Szkoła Podstawowa i Gimnazjum) oraz Szkoła Podstawowa im. Jana Pawła II w Łubinie Kościelnym. W tych placówkach oświatowych naukę pobierają dzieci i młodzież zgodnie z następującym zestawieniem. Jak wynika z danych liczba ta ma tendencje malejącą, na co niewątpliwie ma wpływ sytuacja demograficzna gminy Bielsk Podlaski.

Tabela 4. Zestawienie liczby dzieci w wieku szkolnym na terenie Gminy Bielsk Podlaski

Rok szkolny	Liczba uczniów ogółem	Liczba uczniów gimnazjum	Liczba uczniów szkół podstawowych	Odział przedszkolny
2009/2010	472	173	299	39
2010/2011	436	166	270	51
2011/2012	430	171	259	72

Źródło: Dane z Urzędu Gminy Referat Organizacyjny i Spraw Obywatelskich

Gimnazjum i Szkoła Podstawowa dysponują salami lekcyjnymi, pracownią komputerową, salami gimnastycznymi, zapewniają opiekę poszkolną i dostęp do różnych zajęć pozalekcyjnych. Jednak nie jest to wystarczające.

Dzieci dowożone są autobusami, (w tym 11 dzieci do Zespołu Szkół Specjalnych im. Jana Pawła II w Bielsku Podlaskim).

Jednym z problemów występujących na terenie gminy jest niewystarczająca edukacja i opieka przedszkolna dla dzieci w wieku 3-4 lat, których w 2011 roku było 127. Potrzeby w tym zakresie częściowo zaspakajają Niepubliczne Przedszkola funkcjonujące na terenie miasta Bielsk Podlaski, do których w 2011 roku uczęszczało 20 dzieci zamieszkałych na terenie Gminy. Edukację dzieci w wieku 5-6 lat zapewniają oddziały przedszkolne funkcjonujące w obu gminnych szkołach.

Od 2009 roku dzieci zamieszkałe na terenie Gminy Bielsk Podlaski korzystają z opieki przedszkolnej zapewnionej przez Niepubliczne Przedszkole Nr 1 w Bielsku Podlaskim. Z tego tytułu, zgodnie z przepisami ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty, Gmina Wiejska przekazuje Gminie Miejskiej Bielsk Podlaski dotacje w wysokości 75% ustalonych w budżecie gminy wydatków bieżących ponoszonych w przedszkolach publicznych w przeliczeniu na 1 dziecko, stawka dotacji na 1 dziecko w roku 2011 wynosiła 468,85 zł. W 2012 roku powstało nowe Przedszkole Niepubliczne „Karmelki” w Bielsku Podlaskim, do którego uczęszczają dzieci z terenu gminy.

Opiekę nad dzieckiem zapewnia nie tylko szkoła, a w szczególności istotnym składnikiem środowiska wychowawczego jest rodzina. Obejmuje to proces socjalizacji dziecka, który wywiera bardzo duży wpływ na jego wychowanie oraz funkcjonowanie w życiu społecznym.

Od 1998 roku istnieje Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Bielsku Podlaskim, które realizuje zadania z zakresu pomocy społecznej, funduszu PFRON, orzekania o niepełnosprawności, świadczy poradnictwo psychologiczne, prawne, prowadzi elementy terapii rodzinnej. Przy PCPR funkcjonuje Punkt Poradniczo - Konsultacyjny oraz Ośrodek Interwencji Kryzysowej do tworzenia lokalnego systemu zapobiegania niedostosowaniu społecznemu oraz diagnozowaniu kompleksowemu problemów społecznych

Jedną z podstawowych instytucji służących wsparciu i pomocy osobom **starszym jest Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Bielsku Podlaskim (GOPS)** działający na terenie gminy, rady sołeckie, parafie, które próbują inicjować działania integracyjne dla osób w złotym wieku. Są to imprezy i spotkania integracyjne, w tym prowadzenie zespołów ludowych.

Niskie dochody z rent i emerytur, w tym rolniczych sprawiają, że osoby w starszym wieku należą do najuboższej warstwy społecznej.

Ludzie starsi najchętniej pozostają w środowisku rodzinnym. Jeżeli zachodzi taka konieczność umieszczani są w placówkach opiekuńczych, kiedy stan zdrowia nie pozwala na dalszą opiekę w domu

Na terenie gminy liczba osób starszych i niepełnosprawnych jest rosnąca w związku z tym potrzeby w zakresie opieki medycznej i pomocy społecznej stanowią poważnie wyzwanie dla organizatorów pomocy. Wskazana jest promocja zdrowia w zakresie utrzymania i poprawy sprawności (fizycznej i psychicznej) osób. Konieczne jest zorganizowanie i rozszerzenie usług opiekuńczych na terenie całej gminy, by nie doprowadzić do izolacji społecznej osób starszych.

d) Rynek pracy i zatrudnienie

Zmieniająca się sytuacja gospodarcza w Polsce wpływa również na rynek pracy i zatrudnienie na terenie powiatu bielskiego i gminy Bielsk Podlaski, gdzie stopa bezrobocia wynosiła na koniec 2009 roku 7,3 %, w 2010 roku 9,6% natomiast w 2011 roku 9,4 %. Liczba osób niepracujących na terenie gminy w roku 2009 wyniosła 183 osoby, w 2010 r. 207 osób w 2011 roku 197 osób. (*dane z Powiatowego Urzędu Pracy w Bielsku Podlaskim*)

Jednak faktyczna – szacunkowa liczba bezrobotnych jest znacznie większa, wśród tej grupy znajdują się bezrobotni rolnicy, którym przepisy prawne uniemożliwiają rejestrację.

Wśród zarejestrowanych bezrobotnych (*według danych Powiatowego Urzędu Pracy w Bielsku Podlaskim*) w 2011 roku dominują kobiety i jest ich w gminie 111, co w stosunku do 86 mężczyzn, oznacza grupę do objęcia wsparciem. Spośród 197 osób aż 180 nie posiada prawa do zasiłku. Grupa powyżej 50 lat w tym 8 kobiet stanowi niecałe 20,8% - czyli 41 osób w gminie. Jednak to właśnie ta grupa wymaga dużego wsparcia i systemowej pomocy, by mogła uzyskać świadczenia emerytalne i nie znaleźć się w grupie osób wykluczonych społecznie.

Najliczniejszą grupę stanowią osoby młode w wieku do 25 lat, jest ich 54 osób w tym 39 kobiety, zaraz za nimi uplasowała się grupa osób w kategorii wiekowej 25-34 lata i liczy 53 osoby. W porównaniu do 2010 roku nastąpił spadek o 5% bezrobotnych.

Struktura bezrobocia wg poziomu wykształcenia przedstawia się następująco: 29osób z wykształceniem wyższym, najliczniejsza grupę stanowią osoby z wykształceniem gimnazjalnym i poniżej, jest ich 55 osób. Natomiast osób bezrobotnych z orzeczoną stopniem niepełnosprawności w 2011 roku jest 10.

Ważną grupą do wsparcia są osoby bezrobotne bez kwalifikacji – na koniec roku 2011 stanowiły one 69 osób w gminie, co daje prawie 35 % ogółu bezrobotnych oraz

osoby długotrwale bezrobotne (zarejestrowane powyżej 12 miesięcy) jest ich 111 osób co daje 56,3 % ogółu bezrobotnych. (dane Powiatowy Urząd Pracy w Bielsku Podlaskim)

W gminie, w porównaniu do całego powiatu, nieco więcej osób jest zatrudnionych w rolnictwie, natomiast mniejszy odsetek stanowią osoby pracujące w przemyśle i budownictwie.

Obecnie pracujący mieszkańcy gminy Bielsk Podlaski dojeżdżają do pracy do pobliskiego miasta Bielsk Podlaski. Na terenie gminy nie ma zakładów przemysłowych, w których bezrobotni mogliby znaleźć pracę.

Z analizy zarejestrowanych podmiotów gospodarczych za rok 2010 na terenie gminy wynika, że w sektorze prywatnym zarejestrowanych jest 262 podmiotów, w tym osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą 207⁵.

Zjawisko to nie sprzyja spadkowi bezrobocia, a osoby poszukujące pracy są zmuszane szukać zatrudnienia daleko od miejsca zamieszkania. Jedynym rozwiązaniem istniejącego stanu rzeczy będzie tworzenie nowych miejsc pracy, a te mogą być tworzone poprzez rozwój bądź powstanie nowych zakładów pracy. W tym celu należy **zadbać o specjalistów gminnych w tym zakresie i współpracę międzyinstytucjonalną w celu minimalizowania skutków bezrobocia i podnoszenia kwalifikacji osób bezrobotnych.**

e) Bezpieczeństwo, dysfunkcje rodzin w gminie

Wśród obszaru bezpieczeństwa, na terenie gminy pojawiają się zjawiska związane z obiektywnym poczuciem ładu i porządku społecznego – realizowanego przez właściwe służby: przez straż, policję. Subiektywne odczucia, związane są z objawami agresji, przemocy, w tym domowej, lub też niewypełnieniem obowiązków rodzicielskich czy też uzależnień od alkoholu.

Niepokojącym faktem jest to, iż liczba osób uzależnionych wzrasta w szybkim tempie. Niezwykle trudno jest wskazać faktyczne dane liczbowe, na temat jednostek borykających się z problemem alkoholowym. Z danych Gminnej Komisji Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych wynika, że w roku 2008 z powodu uzależnienia alkoholowego, **44 rodziny objęte były pomocą społeczną.** Natomiast w 2009 roku **242 rodziny, w których wystąpił problem alkoholowy, w 2010 roku 210 rodzin a w 2011 roku 215 rodzin.** W latach 2009-2011 18 osób zostało zgłoszonych do objęcia pomocą specjalistycznego leczenia – terapii uzależnień.

http://www.stat.gov.pl/cps/rde/xbr/bialystok/ASSETS_11p15_01.pdf

W Gminie Bielsk Podlaski opracowywany jest, co roku Gminny Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych. Ma on na celu tworzenie spójnego systemu działań profilaktycznych naprawczych zmierzających do zapobiegania powstawaniu nowych problemów alkoholowych oraz zmniejszeniu tych, które aktualnie występują.

Podstawowe zadania gminy w tym zakresie to:

- zapewnienie profesjonalnej pomocy terapeutycznej osobom uzależnionym od alkoholu,
- udzielanie pomocy psychospołecznej i prawnej członkom rodzin osób nadużywających alkoholu,
- prowadzenie profilaktycznej działalności edukacyjnej i informacyjnej, ograniczenie dostępności alkoholu.

Zasadniczymi problemami alkoholowymi występującymi na terenie naszej gminy są :

- problemy zdrowotne osób pijących i członków ich rodzin,
- dezorganizacja życia rodzinnego,
- łamanie prawa i porządku przez osoby będące pod wpływem alkoholu,
- wypadki i straty ekonomiczne,
- picie alkoholu przez dzieci i młodzież.

Zdarzenia związane z przestępczością nie są wysokie, w roku 2011 liczba stwierdzonych przestępstw – kradzieże, rozboje, **bójki wyniosły 122 natomiast zanotowano 645 interwencji policyjnych oraz 41 wniosków skierowano do sądu.** (Źródło: Dane Komendy Powiatowej Policji w Bielsku Podlaskim).

Pozytywnym aspektem w tym zakresie jest to, iż gmina w znikomym stopniu boryka się z problemem przestępczości nieletnich.

Uznać można, iż gmina uchodzi za gminę bezpieczną

Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Bielsku Podlaskim, świadczy pomoc osobom mającym trudności w przystosowaniu się do życia, po opuszczeniu zakładu karnego. W latach 2008-2010 udzielono tego typu pomocy **4 rodzinom, natomiast w 2011 – 3 rodzinom.**⁶

W zakresie ochrony przeciwpożarowej na terenie gminy działa 16 jednostek Ochotniczej Straży Pożarnej, 11 jednostek posiada samochody pożarnicze, 5 jednostek posiada motopompy, na wyposażeniu są dwa ciężkie samochody pożarnicze, 5 średnich i 4 lekkie. Trzy jednostki: w Augustowie, Hołodach oraz w Pasynkach są włączone

⁶ Dane z GOPS Bielsk Podlaski MPiPS za lata 2008-2010

do Krajowego Systemu Ratowniczo - Gaśniczego i są kompletnie wyposażone zgodnie z normami KSRG. Rozmieszczenie tych jednostek oraz skład przedstawia Tabela Nr 6.

Tabela Nr 5. Jednostki OSP w Gminie Bielsk Podlaski

Lp.	Miejscowość	Liczba członków	Uwagi
1.	Augustowo	45	KSRG
2.	Bańki	20	
3.	Dubiażyn	20	
4.	Hołody	50	KSRG
5.	Knorozy	23	
6.	Knorydy	27	
7.	Koźyno	18	
8.	Łubin Kościelny	18	
9.	Mokre	16	
10.	Orzechowicze	19	
11.	Parcewo	35	
12.	Pasynki	26	KSRG
13.	Piliki	28	
14.	Ploski	31	
15.	Rajsk	20	
16.	Stryki	30	

Źródło: Urząd Gminy Bielsk Podlaski Referat Organizacyjny i Spraw Obywatelskich

Wymienione jednostki zrzeszają w swoich szeregach 426 członków. Wszystkie są zarejestrowane w Krajowym Rejestrze prowadzonym przez Sąd Gospodarczy w Białymstoku. Jednostki Ochotniczych Straży Pożarnych działalność swą prowadzą na bazie remiz strażackich. Stan techniczny remiz jest dobry, wymaga jedynie drobnych remontów. Głównym celem ochotniczych straży pożarnych jest gaszenie pożarów, zwalczanie innych klęsk żywiołowych oraz ratowanie ludzi i mienia.

W roku 2011 jednostki OSP uczestniczyły w **15 akcjach ratowniczo gaśniczych i w 32 likwidacjach miejscowych zagrożeń(podtopienia i zalania, usuwanie powalonych drzew)** w działaniach ratowniczych uczestniczyło 219 strażaków ochotników.

Jednym z podstawowych problemów rodzin zamieszkujących teren gminy jest też niezabezpieczona opieka nad dziećmi w godzinach popołudniowych obrządków.

f) Integracja społeczna w gminie

Jednym z dodatkowych problemów społecznych wskazywanych przez mieszkańców jest niskie poczucie więzi i odpowiedzialności za innych, słaba tożsamość z gminą

Poza stowarzyszeniami oraz GOPS w Bielsku Podlaskim, brakuje osób zaangażowanych w rozwiązywanie problemów społecznych.

Jednym z czynników takiego stanu rzeczy są nawyki, przyzwyczajenia, postawy roszczeniowe i brak wiary w możliwość dokonania zmiany sytuacji poprzez wspólne działania. Powodem tego jest brak wzajemnego zaufania i obawa przed manipulacją ze strony innych osób, ale niestety wspólne inicjatywy w świadomości wielu mieszkańców wiążą się i kojarzą się z pracą kolektywną, z czymś z góry narzuconym. **Niedostateczna integracja przekłada się na niski poziom promocji gminy i regionu.**

Problemy i potrzeby społeczne gminy Bielsk Podlaski można zhierarchizować w następujący sposób: .

Wśród grup najsłabszych:

1. rodziny dysfunkcyjne, uzależnione
2. bezrobotnych
3. osoby starsze i niepełnosprawne

Wśród niezbędnych potrzeb:

1. niezaspokojone potrzeby edukacyjne dzieci w wieku przedszkolnym, brak ciągłości i dostępności do edukacji dla osób dorosłych, mniejsze szanse w związku z tym na rynku pracy,
2. brak wsparcia specjalistycznego dla rodzin dysfunkcyjnych i systemu rozwiązywania problemów grup najsłabszych ,

Wszystkie te elementy wpłynęły na kształt zdefiniowanych obszarów w zakresie integracji i rozwiązywania problemów społecznych w gminie.

2.5. Kapitał społeczny Gminy Bielsk Podlaski.

Zasobami umożliwiającymi rozwiązywanie problemów społecznych oraz wpływanie na proces integracji wśród mieszkańców określamy osoby i instytucje znajdujące się na terenie gminy, które działają w obszarze polityki społecznej. Są to zarówno osoby fizyczne ,

grupy i zespoły nieformalne, jednostki samorządowe, jak i niepubliczne na przykład organizacje pozarządowe.

Tabela 6. Zasoby społeczne występujące na terenie Gminy Bielsk Podlaski cele i zadania.

<p>Świetlice wiejskie, ośrodki kultury lokalnej istniejące na terenie gminy.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - edukacja kulturalna i wychowanie przez sztukę - tworzenie warunków dla rozwoju amatorskiego ruchu artystycznego oraz zainteresowania wiedzą i sztuką, - gromadzenie, dokumentowanie, tworzenie, ochrona i udostępnianie dóbr kultury, - tworzenie warunków dla rozwoju folkloru, a także rękodzieła ludowego i artystycznego, - rozpoznawanie, rozbudzanie i zaspokajanie potrzeb oraz zainteresowań kulturalnych. 	<ul style="list-style-type: none"> - zatrudnienie wykwalifikowanych pracowników do prowadzenia zajęć z różnych dziedzin, - tworzenie kół zainteresowań
<p>Szkoła Podstawowa - im. Jana Pawła II w Łubinie Kościelnym</p> <p>Zespół Szkół w Augustowie</p>	<ul style="list-style-type: none"> - umożliwienie uczniom nabycia określonej wiedzy i umiejętności w taki sposób, aby uczeń mógł je wykorzystać na kolejnym etapie kształcenia, a także w życiu codziennym, - kształcenie cech osobowościowych w wymiarze intelektualnym, psychicznym, społecznym, estetycznym, moralnym i duchowym, - rozwijanie zainteresowań i zdolności 	<ul style="list-style-type: none"> - organizowanie imprez integrujących społeczność wiejską
<p>Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Bielsku Podlaskim</p>	<ul style="list-style-type: none"> - pomoc osobom starszym i chorym, - świadczenie usług opiekuńczych, - przeciwdziałanie przemocy w rodzinie, - zadanie przeciwalkoholowe i przeciw uzależnieniom 	<ul style="list-style-type: none"> - stworzenie udogodnień dla osób niepełnosprawnych (podjazdy), - założenie domów pomocy społecznej, - wspieranie i organizowanie imprez profilaktycznych, - ochrona poziomu życia osób i rodzin po zapewnieniu odpowiednich środków
<p>Świątynie (Kościoły oraz Cerkwie)</p>	<ul style="list-style-type: none"> - świątynie względem ludzi i świata spełniają szczególną misję, a realizują ją w wieloraki sposób - głównie poprzez dialog, liturgię i posługę. Przede wszystkim głosi światu dobrą nowinę, że: Bóg tak umiłował świat, iż posłał swojego Syna, aby każdy, kto w Niego wierzy, nie zginął, ale miał życie wieczne..., bo świat został przez Niego zbawiony, - prowadzenie posługi duszpasterskiej, - wychowywanie młodzieży 	<ul style="list-style-type: none"> - prowadzenie działań integracyjnych środowisko dzieci młodzieży i dorosłych, - przeprowadzanie akcji charytatywnych dla najbardziej potrzebujących,
<p>Ochotnicza Straż Pożarna-16 jednostek; Augustowo, Bańki, Dubiażyn, Hołody, Knorozy, Knorydy, Koźyno, Łubin Kościelny, Mokre, Orzechowice, Parcewo, Pasyński, Ploski, Rajsk, Stryki</p>	<ul style="list-style-type: none"> - prowadzenie działalności mającej na celu zapobieganie pożarom oraz współdziałanie w tym zakresie z Państwową Strażą Pożarną, organami samorządowymi i innymi podmiotami, - udział w akcjach ratowniczych przeprowadzanych w czasie pożarów, zagrożeń ekologicznych związanych z ochroną środowiska oraz innych klęsk i 	<ul style="list-style-type: none"> - rozszerzenie działalności poprzez zakup odpowiedniego sprzętu, - organizowanie zespołów do ustalania stanu ochrony przeciwpożarowej oraz przygotowywania informacji o powyższych działaniach, - organizowanie, spośród swoich

	<ul style="list-style-type: none"> - zdarzeń, - informowanie ludności o istniejących zagrożeniach pożarowych i ekologicznych oraz sposobach ochrony przed nimi 	<ul style="list-style-type: none"> - członków, pododdziałów pożarniczych, - prowadzenie podstawowego szkolenia pożarniczego członków OSP i współdziałanie z Powiatową Strażą Pożarną w organizowaniu szkolenia funkcyjnych OSP, - organizowanie młodzieżowych i kobiecych drużyn pożarniczych, - organizowanie zespołów świetlicowych, bibliotek, orkiestr, teatrów amatorskich, chórów, sekcji sportowych i innych form pracy społeczno-wychowawczej i kulturalno-oświatowej, - organizowanie zawodów sportowych i imprez propagujących kulturę fizyczną, - prowadzenie innych form działalności mających na celu wykonanie zadań wynikających z ustawy o ochronie przeciwpożarowej
Ośrodki Zdrowia	<ul style="list-style-type: none"> - działalność: zdrowotna i profilaktyczna 	<ul style="list-style-type: none"> - zwiększenie wachlarza usług zdrowotnych, - prowadzenie akcji badań profilaktycznych, - prowadzenie promocji zdrowia w środowisku dzieci, młodzieży i dorosłych, - promowanie zdrowego stylu życia
Punkt Apteczny	<ul style="list-style-type: none"> - zaopatrzenie mieszkańców gminy w podstawowe leki i środki opatrunkowe 	<ul style="list-style-type: none"> - utworzenie systemu dostaw leków do chorych w miejscu zamieszkania
Urząd Gminy	<ul style="list-style-type: none"> - do zakresu działania gminy należą wszystkie sprawy publiczne o znaczeniu lokalnym, niezatrzymane ustawami na rzecz innych podmiotów. 	<ul style="list-style-type: none"> - rzeczowe i organizacyjne wspieranie inicjatyw społecznych i obywatelskich.
Rady Sołeckie- 52 sołectwa	<ul style="list-style-type: none"> - integracja społeczności wiejskiej 	<ul style="list-style-type: none"> - transmisja potrzeb mieszkańców do samorządu: vice versa
Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych	<ul style="list-style-type: none"> - szukanie wsparcia dla działań na rzecz : zmniejszania rozmiarów alkoholizmu, - prowadzenie zajęć terapeutycznych dla pacjentów uzależnionych - dofinansowanie szkoleń i kursów specjalistycznych dla ludzi pracujących - pomoc ludziom uzależnionym (psycholog, pedagog) 	<ul style="list-style-type: none"> - zmniejszanie ilości uzależnień od alkoholu - współpraca z organizacjami pozarządowymi - wspólna realizacja działań związanych z profilaktyką dzieci i młodzieży - wspieranie i organizowanie imprez profilaktycznych - wspieranie działalności świetlic środowiskowych
Handel	<ul style="list-style-type: none"> - placówki handlowe mają za zadanie zaspokojenie potrzeb mieszkańców gminy w 	<ul style="list-style-type: none"> - utworzenie systemu zakupy - przez telefon z dostawą do domu.

	artykuły żywnościowe, środki do produkcji rolnej, materiały budowlane,	
Rady rodziców	- skuteczne wspieranie procesu nauczania, wychowania i opieki, zgodnie z potrzebami uczniów	- wpieranie inicjatyw mających na celu poszerzenie ilości zajęć pozalekcyjnych, - wspieranie organizacyjne i finansowe młodzieży szczególnie uzdolnionej,
Zespoły artystyczne: - „Zgodne Maki” z Rajską - Amatorski Zespół Pieśni Regionalnej „Luna” przy OSP Parcewo - Zespół folklorystyczny „Rodyna” z Dubiażyna - Dziecięcy zespół „Kamerton” przy zespole Szkół w Augustowie	- mają za zadanie popularyzację kultury i tradycji gminy i regionu. Uświetnianie uroczystości religijnych, patriotycznych strażackich, rozrywkowych, festynów, zawodów sportowych. Kreowanie prawidłowych postaw wśród dzieci i młodzieży	- urozmaicenie repertuaru zespołów, - doskonalenie umiejętności artystycznych poprzez uczestnictwo w szkoleniach i warsztatach, - zakup nowego sprzętu nagłaśniającego i strojów dla wykonawców.
Organizacje pozarządowe 1) Stowarzyszenie Ludzi Dobrej Woli RAJ w Rajsku 2) Towarzystwo HAJ w Haćkach 3) Stowarzyszenie na rzecz Rozwoju Wsi Bolesty 4) Stowarzyszenie NASZA OJCOWIZNA” w Parcewie 5) Stowarzyszenie Miłośników Ziemi Podlaskiej w Dubiażynie 6) Stowarzyszenie Przyjaciół Tańca w Pilikach 7) Fundusz Lokalny na rzecz Rozwoju Społecznego w Widowie 8) Stowarzyszenie Wspierania Kapitału Ludzkiego KEPLER w Haćkach	- realizacja własnych pasji i rozwijanie zainteresowań.	- popularyzacja twórczości wśród młodzieży, plenery wystawy, - doskonalenie umiejętności warsztatowych poprzez warsztaty szkoleniowe,

Obok zasobów ludzkich należy jednak ocenić uwarunkowania realizacji polityki społecznej poprzez analizę SWOT - służącą do badania otoczenia gminy oraz jej wnętrza, czyli określenia silnych i słabych stron oraz szans i zagrożeń w uwarunkowaniach ekonomicznych, społecznych, politycznych i technologicznych.

Analiza SWOT jest postawą do określenia celów strategicznych. Ocena potencjału w aspekcie słabych i mocnych stron pozwala na określenie siły i słabości gminy w zakresie analizowanych sfer społecznych.

- silny potencjał to baza umożliwiająca budowanie strategii.
- słabości, to problemy i ograniczenia do pokonania.
- zagrożenia to ostrzeżenie przed niepożądanym rozwojem warunków zewnętrznych.
- szanse, to wsparcie i inspiracje dla lokalnej polityki społecznej.

W poniższej tabeli przedstawiono mocne i słabe strony oraz szanse i zagrożenia, które wywierają istotny wpływ na wizję rozwoju społecznego gminy.

Tabela 7. Analiza SWOT

Mocne strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> - zasoby instytucjonalne i potencjał ludzki do wykorzystania, - położenie geograficzne: bliskość drogi krajowej, dobra komunikacja w obrębie powiatu i województwa, - dobra (duża liczba) baza lokalowa w sołectwach i gminie – zasoby do wykorzystania, - wielkość i potencjał produkcyjny gospodarstw rolnych, - niewielkie zanieczyszczenie powietrza atmosferycznego, - położenie z dala od dużych aglomeracji miejskich, - korzystne warunki dla rozwoju rolnictwa ekologicznego uprawiania różnych form turystyki wiejskiej i agroturystyki, - opracowany Plan Rozwoju Lokalnego, - profesjonalna i zaangażowana kadra samorządowa- możliwość zaangażowania do współpracy organizacji sektora non – profit z terenu powiatu, - sprawnie działający samorząd, - istnienie grup nieformalnych- zespołów ludowych, organizacje pozarządowe, 	<ul style="list-style-type: none"> - mała aktywność społeczna na poziomie sołectw, - ograniczony dostęp do Internetu, nowoczesnych technologii, - małe zainteresowanie prowadzeniem działalności agroturystycznej i produkcją żywności ekologicznej, - niewystarczająca realizacja planu gospodarki odpadami, - niewystarczająca infrastruktura (przedszkola, placówek umożliwiających zagospodarowanie czasu wolnego), - brak miejsc pracy i systemu wsparcia długotrwale bezrobotnych - brak perspektyw dla młodzieży kończącej szkoły – migracja, - mała oferta organizacji czasu wolnego dzieci i młodzieży, - duża liczba osób niepełnosprawnych, przewale chorych, samotnych, - zbyt mały dostęp do świadczeń opiekuńczych, rehabilitacji.
Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> - stabilna polityka województwa i państwa - potencjał regionu, - malejące bezrobocie, - niska/stabilna stopa inflacji, - szeroki dostęp do Internetu (dostęp do informacji), - przychylne nastawienie władz regionalnych, - pozyskanie środków unijnych i umiejętne ich wykorzystanie, - możliwość korzystania z pomocy ekspertów, - większe możliwości zdobycia wykształcenie (coraz większa liczba uczelni, kształcenie na odległość poprzez Internet), - zainteresowanie społeczne naturalnymi zasobami, kulturą ludową, wyrobami rękodzielniczymi, - promocja zdrowej żywności, - kształtowanie się systemu pomocy i wsparcia dla gmin wiejskich w Polsce. 	<ul style="list-style-type: none"> - powiększanie się dysfunkcji rodzinnych, - postępujący proces ubożenia, społeczeństwa, - wzrost agresji wśród młodzieży, złodziejstwo, grupy przestępcze - brak lokalnych i regionalnych działań przeciwdziałających długotrwałemu bezrobociu, - bierna postawa klientów w kwestii zmiany swojej sytuacji życiowej, - wzrost liczby osób starszych, niepełnosprawnych - relatywnie niskie dochody mieszkańców, - niestabilność prawa, - brak środków na budownictwo komunalne, - migracja osób młodych i wykształconych z terenu gminy do miast, - niski poziom wykształcenia mieszkańców, - upowszechniające się negatywne wzory zachowań społecznych, - upadek autorytetów i zasad moralnych, zwłaszcza wśród młodzieży, - brak zakładów przemysłowych i innych placówek które mogłyby dać zatrudnienie osobom bezrobotnym

Analiza SWOT wykonana w oparciu o aktualną sytuację społeczno- gospodarczą gminy Wąsosz niewątpliwie wskazuje, że **mocną stroną gminy jest dobre położenie geograficzne i niewielkie zanieczyszczenie powietrza, położenie z dala od dużych aglomeracji miejskich, korzystne warunki dla rozwoju rolnictwa ekologicznego a także duży wachlarz do rozwinięcia agroturystyki oraz promowanie zdrowej żywności.**

Gmina Bielsk Podlaski posiada (niewykorzystane) zasoby ludzkie – sprawny samorząd, instytucje publiczne, szereg grup nieformalnych. Posiada opracowany Plan Rozwoju, pozyskuje z sukcesem pierwsze środki i rozwija nowe usługi społeczne.

Niestety gmina Bielsk Podlaski ma również wiele **słabych stron. Jedną z nich to ubóstwo i niskie dochody w społeczności, duża liczba osób niepełnosprawnych i starszych.** Wyzwaniem dla polityki społecznej jest mała aktywność społeczna, świadomość społeczna a także edukacyjna. W słabych stronach możemy zauważyć, że mimo położenia gminy i zasobów: zespoły ludowe i gospodarstwa rolne - jest małe zainteresowanie agroturystyką i produkcją żywności ekologicznej. Na przeszkodzie także stoi niewystarczająca realizacja planu gospodarki odpadami.

W tym zauważono również braki w infrastrukturze gminy, w szczególności słabo rozwinięta infrastruktura sportowa i rekreacyjna, **brak przedszkola, miejsc przeznaczonych na świetlice terapeutyczne.** Słabe strony także mogą wynikać z braku funduszy na działania problemowe oraz minimalnym zaangażowaniem instytucji i partii politycznych w rozwiązywaniu problemów społecznych gminy. Od wielu lat gmina Bielsk Podlaski jest zagrożona brakiem systemu długofalowego wsparcia bezrobotnych, ich aktywizacji zawodowej. Ponadto dodatkowym utrudnieniem są występujące wśród beneficjentów postawy roszczeniowe oraz niski poziom edukacyjny tych osób, niechęć do podnoszenia bądź zmiany kwalifikacji.

Dokonując analizy prezentowanych obszarów problemów i potrzeb wynikających z danych statystycznych, analizy SWOT, dokonano hierarchizacji na najbardziej i mniej dotkliwe. W związku, z czym pogrupowano trudności i słabe strony w obszary problemowe. Są to:

- I. Wykluczenie osób i grup najsłabszych socjalnie**
- II. Niedostatecznie rozwinięty (niezaspakajający potrzeb mieszkańców) obszar edukacji, zdrowia i bezpieczeństwa**
- III. Niska integracja społeczna - kultury i rozwoju zasobów ludzkich**

3.KIERUNKI ROZWOJU GMINY BIELSK PODLASKI

3.1. Wizja

Wizja rozwoju jest określeniem takiego obrazu gminy, jaki chcieliby osiągnąć jej mieszkańcy- za 15- 20 lat. Wizja określa bardzo ogólnie, do czego dążymy, jakie chcemy osiągnąć cele, jeśli podejmujemy działania strategiczne. Została, więc zdefiniowana, jako pozytywne wyobrażenie przyszłości.

Rozwinięta gmina,
w której rodziny i osoby w każdym wieku czują się bezpiecznie
oraz aktywnie korzystają z kultury, edukacji
i kultywują tradycje ludowe.
o gmina gdzie wykształcona młodzież chętnie zostaje i rozwija

Strategia pozwala zaplanować harmonijny plan rozwoju, przygotować konspekt działań zgodny z wcześniej wypracowaną wizją, ze szczegółowym podziałem na najważniejsze obszary oraz ich poszczególne etapy realizacji. Pozwolą one przybliżyć nas do wcześniej ustalonych założeń.

Z powyższych oczekiwań, co do działań w obszarach rozwiązywania problemów społecznych można sformułować cele nadrzędne strategii.

3.2CELE

Główne cele strategiczne określają, co zamierzamy osiągnąć i do czego przyczyniają się opisane osiągnięcia. W wyniku analizy występujących problemów społecznych w gminie sformułowano następujące obszary problemowe polityki społecznej gminy:

Ad. I Obszar: Wykluczenie osób i grup najsłabszych socjalnie

I CEL STRATEGICZNY

Wzmocnienie gminnego systemu pomocy i integracji – usamodzielnianie i wyrównywanie szans społecznych osób, rodzin i grup najsłabszych

**Ad. II Obszar: Niedostatecznie rozwinięty (niezaspakajające potrzeby mieszkańców)
obszar edukacji, zdrowia i bezpieczeństwa**

II CEL STRATEGICZNY

Zwiększenie świadomości, dostępności i oferty edukacyjnej, programów profilaktyki zdrowia oraz zapewnienie opieki nad osobami zależnymi i potrzebującymi
(dzieci, osoby starsze, niepełnosprawne)

**Ad. III Obszar : Niska integracja społeczna, brak systemowego rozwoju zasobów
ludzkich i kulturowych**

III CEL STRATEGICZNY

Wysoka jakość życia mieszkańców, integracja, aktywność i udział w życiu kulturowym gminy

Cel strategiczny I

Wzmocnienie gminnego systemu pomocy i integracji – usamodzielnianie i wyrównywanie szans społecznych osób, rodzin i grup najslabszych

Cele operacyjne:

- I. 1 wzrost świadomości praw i możliwości pomocy wśród osób, rodzin najslabszych,
- I. 2 zwiększenie aktywności osób starszych ,
- I. 3 integracja społeczna osób starszych, niepełnosprawnych,
- I. 4 wspieranie osób niepełnosprawnych,
- I. 5 aktywizacja społeczna i zawodowa bezrobotnych ,
- I. 6 skuteczne przeciwdziałanie uzależnieniom,
- I. 7 skuteczne programy przeciwdziałania ubóstwu wśród mieszkańców,
- I. 8 wzmocnienie zasobów kadr specjalistycznych w gminie.

Działania

1. Stała diagnoza środowiska osób wymagających wsparcia i organizacja pomocy w zależności od indywidualnych, określonych potrzeb podopiecznych.

2. Edukacja grup najslabszych w zakresie praw i możliwości pomocy (utworzenie punktu poradnictwa, dodatkowe spotkania, informacje medialne, kampanie itp.)
3. Opracowanie i wdrożenie procedury motywowania klientów pomocy społecznej do podnoszenia kwalifikacji i rozwiązywania własnych problemów.
4. Przygotowanie zabezpieczenia usług opiekuńczych osobom starszym w miejscu zamieszkania.
5. Współpraca z rodziną osób starszych, niepełnosprawnych.
6. Zapewnienie aktywnego uczestnictwa osób starszych, niepełnosprawnych, ubogich w życiu społeczności lokalnej.
7. Tworzenie grup samopomocowych, grup sąsiedzkich i grup wsparcia.
8. Organizowanie działań zwiększających dostępność terapeutyczną i rehabilitacyjną dla osób niepełnosprawnych.
9. Zwiększenie dostępności pomocy terapeutycznej i interwencyjnej dla osób uzależnionych i współuzależnionych
10. Prowadzenie zespołu interdyscyplinarnego ds. przemocy w rodzinie
11. Zmniejszenie stopy bezrobocia poprzez podpisywanie kontraktów socjalnych i wdrażanie skutecznych metod aktywacji społecznej i zawodowej bezrobotnych.
12. Współpraca z Powiatowym Urzędem Pracy oraz między instytucjami i organizacjami na terenie powiatu na rzecz zjawiska bezrobocia.
13. Podnoszenie kwalifikacji i edukacja gminnych kadr pomocowych, pozyskiwanie i zatrudnianie specjalistów na potrzeby gminnej społeczności.
14. Szerzenie idei wolontariatu

Cel strategiczny II

Zwiększenie świadomości, dostępności i oferty edukacyjnej, programów profilaktyki zdrowia oraz zapewniona opieka nad osobami zależnymi i potrzebującymi (dzieci, osoby starsze, niepełnosprawne)

Cele operacyjne:

- II.1. dobra opieka medyczna, zwiększenie oferty usług specjalistycznych,
- II.2. dostępne specjalistyczne leczenie, terapia i interwencja,
- II.3. profesjonalna profilaktyka,
- II.4. wzrost poczucia bezpieczeństwa mieszkańców, przemoc,
- II.5. nowoczesny system edukacji, rekreacji,

- II.6. dostępność bogatej oferty edukacyjnej, opiekuńczej,
- II.7. rozszerzenie usług społecznych, programów edukacyjnych, terapeutycznych, doradczych,
- II.8. wysoka jakość i dostępność infrastruktury lokalowej - edukacyjnej, sportowej, kulturowej .

Działania

1. Modernizacja i doposażenie bazy oświatowych, rekreacyjnej i kulturalnych.
2. Alternatywne formy wychowania przedszkolnego z zabezpieczeniem placu zabaw i aktywności rodziców dzieci korzystających z oferty.
3. Likwidacja barier architektonicznych w gminie.
4. Przygotowanie i realizacja oferty edukacyjnej mieszkańców
5. Opracowanie i wdrożenie programu pomocy psychologicznej i pedagogicznej
Prowadzenie efektywnych programów profilaktycznych, w tym programu przeciwdziałania przemocy.
6. Upowszechnianie aktywnych, bezpiecznych form spędzania czasu wolnego przez dzieci, młodzież, rodziny.
7. Poprawa dostępności, jakości, kompleksowości i ciągłości świadczeń zdrowotnych.
8. Szkolenia dla dzieci/młodzieży na temat zasad bezpieczeństwa (w tym: bezpieczna droga do szkoły).
9. Poprawa infrastruktury komunikacyjnej w gminie.

Cel strategiczny III:

Wysoka jakość życia mieszkańców, integracja, aktywność i udział w życiu kulturowym gminy

Cele operacyjne:

- III. 1. wyrównywanie szans rozwojowych,
- III.2. inspirowanie działań w obszarze kultury,
- III.3. aktywizacja mieszkańców w zakresie sportu, rekreacji i turystyki,
- III.4. promowanie rozwijania zainteresowań i integracji społecznej,
- III.5. aktywizacja i systemowe wsparcie liderów młodzieżowych i środowiskowych,
- III.6. pozyskiwania i wzmocnienie zasobów specjalistów dla gminy
- III.7. promocja twórczości ludowej, produktów regionalnych

III.8. powstanie nowych miejsc pracy w sektorze usług codziennych, agroturystyki, rękodzielnictwa, rolnictwa

Działania

1. Promowanie rękodzieła i innych umiejętności osób starszych polegających na przekazywaniu tych umiejętności młodemu pokoleniu.
2. Edukacja regionalna, agroturystyczna w społeczności.
3. Kontynuacja i innowacja gminnego kalendarza imprez kulturalnych i sportowych.
4. Tworzenie nowych przedsięwzięć kulturalnych o znaczeniu lokalnym i regionalnym, m.in. organizacja cyklicznych imprez/targów gminnych.
5. Organizacja spotkań dla mieszkańców ze znanymi ludźmi sztuki, kultury, literatury i polityki.
6. Działania zmierzające do ożywienia czytelnictwa wśród dorosłych, dzieci i młodzieży.
7. Działalność promocyjno - wydawnicza poświęcona możliwościom lokalnym na terenie gminy.
8. Organizacja i prowadzenie świetlic , miejsc spotkań mieszkańców,
9. Edukacja liderów młodzieżowych, środowiskowych, społeczności w zakresie partycypacji społecznej.
10. Systemowe wsparcie grup nieformalnych, ngo, twórców i zespołów ludowych na terenie gminy.
11. Promocja przedsiębiorczości i aktywności lokalnej, tworzonych małych firm usługowych, rolniczych, rękodzielniczych na terenie gminy.
12. Wizualizacja regionalna gminy, promocja tradycji i produktów lokalnych.

3.3 REALIZACJA STRATEGII W LATACH 2012-2022

REALIZACJA CELU I:

LP	DZIAŁANIA / ZADANIA	HARMONOGRAM REALIZACJI	NAKŁADY	WSKAŹNIKI OSIĄGANIA CELU \ MINIMUM REALIZACYJNE	ŹRÓDŁA DANYCH I ODPOWIEDZIALNI ZA REALIZACJĘ
1.	Stać diagnoza środowiska osób wymagających wsparcia i organizacja pomocy w zależności od	Stale, pierwszy kwartał każdego roku kalendarzowego. Przygotowanie nowych usług	Budżet gminy, fundusze pomocowe, charytatywne	Pełna realizacja zadania, zadowolenie, usamodzielnia się podopiecznych, pozyskanie usług asystenta. Opracowanie	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej , grupy nieformalne, pomocowe, ngo

	indywidualnych, określonych potrzeb podopiecznych	asystenta rodziny od 2012 roku		Programu Wspierania Rodziny w gminie	
2.	Edukacja grup najsłabszych w zakresie praw i możliwości pomocy (utworzenie punktu poradnictwa, dodatkowe spotkania, informacje medialne, kampanie itp.)	2012 – Punkt Pomocowy Poradnictwo od 2013	Budżet gminy, fundusze pomocowe, charytatywne	Udział i liczba osób uczestniczących, utworzenie punktu, ilość spotkań i kampanii	<u>Szkoły</u> , Urząd Gminy
3.	Opracowanie i wdrożenie procedury motywowania klientów pomocy społecznej do podnoszenia kwalifikacji i rozwiązywania własnych problemów.	Praca ciągła w GOPS	Bezinwestycyjnie	Dokumenty gminne, kontrakty. Poprawa kondycji fizycznej i psychicznej dzieci, młodzieży i dorosłych, ograniczenie patologii	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej, <u>Zespół interdyscyplinarny</u>
4.	Przygotowanie zabezpieczenia usług opiekuńczych osobom starszym w miejscu zamieszkania.	2012- propozycja, wdrożenie od 2013 roku	Budżet gminy Fundusze pomocowe	Wzrost poczucia bezpieczeństwa osób starszych, wzrost zatrudnienia lub nowe usługi społeczne , liczba usług	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej, <u>Urząd Gminy</u> , firmy i ngo
5.	Współpraca z rodziną osób starszych i niepełnosprawnych	Praca ciągła 2012-2022	Bezinwestycyjnie	Pełna realizacja zadania, dokumenty spotkań, współpracy	<u>Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej</u> , Urząd Gminy, ngo, grupy nieformalne, zespół interdyscyplinarny
6.	Zapewnienia aktywnego uczestnictwa osób starszych, niepełnosprawnych, ubogich w życiu społeczności lokalnej (zapewnienie	Przygotowanie planu w 2012, wdrożenie od 2013	Fundusze pomocowe PFRON, PROW, samorząd województwa	Ograniczenie ubóstwa i izolacji, ilość imprez, wzrost liczby osób biorących udział, inne grupy docelowe	Urząd Gminy, <u>Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej</u> , ngo, grupy nieformalne,

	środka transportu)				
7	Tworzenie grup samopomocowych, grup sąsiedzkich i grup wsparcia	Uruchomienie od 2014 roku grupy wsparcia	Fundusze pomocowe, PEFRON i PCPR	Wzrost poczucia bezpieczeństwa osób niepełnosprawnych, liczba grup, częstotliwość spotkań, ograniczenie izolacji społecznej grup najbliższych,	GOPS, PFRON i PCPR , grupy
8.	Organizowanie działań zwiększających dostępność terapeutyczną i rehabilitacyjną dla osób niepełnosprawnych.	Opracowanie możliwości gminnych/zlecenie dodatkowych usług ,nawiązanie współpracy z innymi ngo z powiatu w roku 2013	Fundusze pomocowe	Poprawa kondycji fizycznej i psychicznej osób niepełnosprawnych, ilość działań, dokumentacja	Urząd Gminy , Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej. Ngo. Grupy nieformalne
9	Zwiększenie dostępności pomocy terapeutycznej, interwencyjnej dla osób uzależnionych i współuzależnionych	2013-2014 wspólnie z GKRPA , Od 2015 grupy terapeutyczne. Realizacja zadań rokrocznie Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych.	Fundusze gminne, wojewódzkie	Zatrudnienie lub przeszkolenie terapeuty, uruchomienie punktu terapii, grup terapeutycznych, wsparcia	Urząd Gminy i GOPS, gminna komisja , grupy nieformalne
10	Prowadzenie zespołu interdyscyplinarnego ds. przemocy w rodzinie	2012-2022 raz w kwartale	Fundusze gminne, wojewódzkie	Efektywne rozwiązywanie spraw problemowych, dokumentacja ze szkolenia i pracy zespołu, wzrost aktywności społecznej	Urząd Gminy i GOPS , gminna komisja, grupy nieformalne,
11.	Zmniejszenie stopy bezrobocia poprzez podpisywanie kontraktów socjalnych i wdrażanie skutecznych metod aktywacji społecznej i zawodowej bezrobotnych.	Praca socjalna pracowników GOPS, zawieranie kontraktów socjalnych	Budżet gminy	Realizacja kontraktów socjalnych	Urząd Gminy, GOPS , zespoły interdyscyplinarne
12.	Współpraca z Powiatowym Urzędem Pracy oraz między instytucjami	Stale, kontakty min raz w m-cu, udział w spotkaniach	bezinwestycyjne	Ograniczenie liczby bezrobotnych, ,	Urząd Gminy , PUP , , zespół interdyscyplinarny

	i organizacjami promującymi na rzecz bezrobotnych w zakresie monitorowania zjawiska bezrobocia	wspólnych min raz w roku.			
13	Podnoszenie kwalifikacji i edukacja gminnych kadr pomocowych, pozyskiwanie i zatrudnianie specjalistów na potrzeby gminnej społeczności.	Udział w szkoleniu min 1 osoby z gminy w każdym roku od 2012-2022	Fundusze gminne, pomocowe, wojewódzkie	Wzrost liczby zatrudnionych/realizujących zadania specjalistów, ilość szkoleń, nowe innowacyjne usługi społeczne	Urząd gminy
14	Szerzenie idei wolontariatu –	Współpraca ze szkołami i PCPR	Fundusze gminne, pomocowe, wojewódzkie	Nowe usługi społeczne, wysoka aktywność społeczna, identyfikacja osób młodych	Urząd Gminy, szkoły , GOPS, PCPR, grupy nieformalne

REALIZACJA CELU II:

Lp.	Działania / zadania	Harmonogram realizacji	Nakłady	Wskaźniki osiągnięcia celu \ minimum realizacyjne	Źródła danych/ odpowiedzialni za realizację
1.	Modernizacja i doposażenie bazy oświatowych, rekreacyjnych i kulturalnych.	Zadanie stałe, min raz w roku	Budżet gminy, fundusze pomocowe, budżet państwa	Funkcjonalna baza, nowoczesnie wyposażona	Urząd Gminy , jst, szkoły
2.	Alternatywne formy wychowania przedszkolnego z zabezpieczeniem placu zabaw i aktywności rodziców dzieci korzystających z oferty.	Uruchomienie projektu z priorytetu IX POKL w 2012 roku, przedszkole funkcjonuje od 2013	Budżet gminy, fundusze pomocowe,	Liczba form, ilość dzieci uczestniczących, ilość rodziców, place zabaw, dokumentacja projektowa	Urząd Gminy, szkoły, grupy, osoby fizyczne, ngo-partnerstwo
3.	Likwidacja barier architektonicznych w gminie	Zadanie stałe, min jedno w każdym roku 2012-2022	Budżet gminy, fundusze pomocowe, budżet państwa	Aktywność osób niepełnosprawnych i chorych, dokumentacja, wizualizacja gminy	Urząd Gminy , Oświata, PFRON, samorząd powiatu
4.	Przygotowanie i realizacja oferty edukacyjnej mieszkańców	Przygotowanie oferty 2012, wdrożenie projektów od 2013	Budżet gminy, fundusze pomocowe	Wykształcone społeczeństwo, ilość szkoleń, ofert, ilość uczestników,	Urząd Gminy, Oświata , instytucje szkoleniowe, zespoły, Centrum Kształcenia na Odległość(CKNO)

5.	Opracowanie i wdrożenie programu pomocy psychologicznej i pedagogicznej Prowadzenie efektywnych programów profilaktycznych, w tym programu przeciwdziałania przemocy	Przygotowanie i realizacja Programu Wspierania Rodziny od 2012 roku. Realizacja zadań Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie	Bezinwestycyjne	Mniej dysfunkcji społecznych, Poprawa kondycji fizycznej i psychicznej dzieci, młodzieży i dorosłych, ilość i rodzaj programów	Urząd Gminy, Oświata , CKNO, <u>zespół interdyscyplinarny</u>
6	Upowszechnianie aktywnych, bezpiecznych form spędzania czasu wolnego przez dzieci, młodzież, rodziny	Przygotowanie oferty w 2012 roku, pozyskanie środków i budżetu od 2013	Budżet gminy, fundusze pomocowe	Poprawa kondycji fizycznej i psychicznej dzieci, młodzieży i dorosłych integracja środowiska	Urząd Gminy, Oświata, <u>ośrodki kultury.</u>
7	Poprawa dostępności, jakości, kompleksowości i ciągłości świadczeń zdrowotnych	Negocjacje dot. zwiększenia kontraktu w 2013	Bezinwestycyjne	Większa dostępność do usług medycznych	Urząd Gminy, <u>Służba Zdrowia</u>
8.	Szkolenia dla dzieci/młodzieży na temat zasad bezpieczeństwa (w tym: w ruchu pieszym bezpieczna droga do szkoły) .	Zadanie ciągle, min 1 raz w roku	Budżet gminy, fundusze pomocowe	Pełna realizacja zadania, wzrost poczucia bezpieczeństwa, 90% dzieci brało udział w szkoleniach	<u>Szkoła</u> i Policja, zespoły
9	Poprawa infrastruktury komunikacyjnej w gminie	Realizacja kolejnych inwestycji gminnych zgodnie z planem.	Budżet gminy, fundusze pomocowe	Wzrost liczby chodników, lamp i oświetlenia, poprawa dojazdu dzieci do szkół, wzrost poczucia bezpieczeństwa	<u>Urząd Gminy,</u> instytucje gminne

REALIZACJA CELU III:

.	Działania / zadania	Harmonogram realizacji	Nakłady	Wskaźniki osiągnięcia celu \ minimum realizacyjne	Źródła danych /odpowiedzialni za realizację
1.	Promowanie rękodzieła i innych umiejętności osób starszych polegających na przekazywaniu tych umiejętności młodemu pokoleniu.	Zadanie ciągle, min 3 spotkania w roku	Fundusze pomocowe	Pełna realizacja zadania, liczba promocji, ilość podmiotów zaangażowanych	<u>Świetlice wiejskie, ośrodki kultury lokalnej</u> GOPS

2.	Edukacja regionalna, agroturystyczna w społeczności	Organizacja min 1 szkolenia w roku, pozyskanie w 2013 r partnera strategicznego	Fundusze pomocowe	Pełna realizacja zadania, liczba szkoleń, ilość podmiotów zaangażowanych, wzrost wiedzy i kompetencji w społeczności	Urząd Gminy, instytucje szkoleniowe
3/4	Kontynuacja i innowacja gminnego kalendarza imprez kulturalnych i sportowych. Tworzenie nowych przedsięwzięć kulturalnych o znaczeniu lokalnym i regionalnym, m.in. organizacja cyklicznych imprez/targów	Wprowadzanie min 1 nowego wydarzenia w roku.	Budżet gminy, fundusze pomocowe	Wydany kalendarz, promocja imprez, wzrost aktywności i liczby osób zaangażowanych Promocja produktów lokalnych, twórców, grup, ilość imprez, ilość osób uczestniczących	Urząd Gminy, Oświata, Świetlice wiejskie, ośrodki kultury lokalnej zespoły ludowe, twórcy
5	Organizacja spotkań dla mieszkańców ze znanymi ludźmi sztuki, kultury, literatury i polityki.	Min raz w roku	Budżet gminy, fundusze pomocowe	Wzrost aktywności mieszkańców	Świetlice wiejskie, ośrodki kultury lokalnej GOPS
6.	Działania zmierzające do ożywienia czytelnictwa wśród dorosłych, dzieci i młodzieży.	Min 1 kampania/konkurs w każdym roku	Budżet gminy, fundusze pomocowe	Wzrost aktywności mieszkańców, liczba spotkań, imprez, osób,	Urząd Gminy, Oświata, ośrodki kultury lokalnej, twórcy, zespoły
7.	Działalność promocyjno-wydawnicza poświęcona możliwościom turystycznym na terenie gminy.	Opracowanie wydawnictwa w 2013 roku; publikacja w 2014	Budżet gminy, fundusze pomocowe PROW	Materiały promocyjne, wzrost tożsamości i identyfikacji z gminą, kampanie	Urząd Gminy, Oświata, ośrodki kultury lokalnej, instytucje, twórcy, zespoły
8	Organizacja i prowadzenie świetlic wielofunkcyjnych, miejsc spotkań mieszkańców,	Od 2012r - 2020r	Budżet gminy, fundusze pomocowe	Ilość świetlic, programów, miejsc spotkań, uczestników, wzrost aktywności w spędzaniu czasu wolnego	Urząd Gminy, Oświata, ośrodki kultury lokalnej, instytucje, twórcy, zespoły, rady sołeckie, sołectwa
9	Edukacja liderów młodzieżowych, środowiskowych, społeczności w zakresie partycypacji społecznej.	Stworzenie listy liderów w 2012, planowanie edukacji od 2013 roku, min 1 działanie na rzecz liderów w roku/ zlecenie zadania ngo	Budżet gminy, fundusze pomocowe	Identyfikacja i wzrost kompetencji liderów, określenie ich liczby, liczba szkoleń,	Urząd Gminy, Oświata, ośrodki kultury lokalnej, instytucje, twórcy, zespoły, rady sołeckie, sołectwa

10	Systemowe wsparcie grup nieformalnych, ngo, twórców i zespołów ludowych na terenie gminy	Ogłaszanie konkursów dla ngo min 1 raz w roku; wsparcie min 3 wydarzeń ludowych przez partnerstwo gminne	Budżet gminy, fundusze pomocowe	Identyfikacja liczby i rodzajów grup, wzmocnienie ich pracy i kompetencji, wsparcie finansowe, partnerstwa, liczby, dokumenty	Urząd Gminy, Oświata, ośrodki kultury lokalnej, instytucje szkoleniowe, twórcy, zespoły, rady sołeckie, sołectwa
11	Promocja przedsiębiorczości i aktywności lokalnej: wsparcie (doradcze, finansowe) tworzonych małych firm usługowych, rolniczych, rękodzielniczych na terenie gminy.	Uruchomienie partnerstw, współpracy w 2012; wdrożenie wspólnych projektów od 2013	Budżet gminy, fundusze pomocowe	Liczba projektów, pozyskanych środków, istnienie doradztwa-liczba osób i godzin świadczenia pomocy, dokumentacja	<u>Urząd Gminy</u> , Oświata, ośrodki kultury lokalnej, instytucje, twórcy, zespoły, rady sołeckie, sołectwa
12	Wizualizacja regionalna gminy, promocja tradycji i produktów lokalnych	Opracowanie wizualizacji w 2013, promocja od 2014/2015 na stronie WWW i produktach lokalnych.	Budżet gminy, fundusze pomocowe	Wypromowanie identyfikacji lokalnej i regionalnej, istnienia logo i produktów, ulotek, stron www	<u>Urząd Gminy</u> , ośrodki kultury lokalnej instytucje, twórcy, zespoły, rady sołeckie, sołectwa

Realizacja zadań w harmonogramie strategii będzie odbywać się również poprzez wdrożenie zapisów i działań Programów Gminnych:

1. Programu Profilaktyki i Rozwiązywanie Problemów Alkoholowych;
2. Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie ;
3. Programu Wspierania Rodziny oraz innych programów i projektów celowych odpowiadających na potrzeby społeczności lokalnej.

4. ZARZĄDZANIE REALIZACJĄ STRATEGII

Koordynatorem wdrażania strategii będzie **GOPS w Bielsku Podlaskim**.

Cele i działania realizowane będą przy współpracy różnych instytucji i organizacje z terenu Gminy oraz społeczności lokalnej.

Strategia nie wyczerpuje wszystkich działań, które można by uwzględnić w dokumencie. Wybrano najważniejsze i najpilniejsze. Kryterium wyboru były praktyczne możliwości kontynuowania działań już realizowanych i nastawienie na zahamowanie i przeciwdziałanie negatywnym skutkom najważniejszych problemów społecznych. Aktywizację zaniedbanych

środowisk, ze wskazaniem wybranych instrumentów realizacji i niektórych partnerów społecznych (organizacje pozarządowe).

4.1 MONITORING STRATEGII

Strategia jest dokumentem otwartym i wraz z upływem czasu zmiany potrzeb i możliwości będą wymagać uaktualnienia zgodnie z potrzebami społecznymi.

Przeglądy strategiczne wraz z oceną realizacji zadań, usług zaplanowanych będą realizowane cyklicznie, raz na 2 lata.

Pracownicy GOPS przy wyborze zadań do realizacji, będą brać pod uwagę zarówno nowe oczekiwania społeczności lokalnej i określonych grup społecznych, jak również zmieniające się czynniki środowiska zewnętrznego, np. nowe uregulowania prawne, społeczno-ekonomiczne czy nowe możliwości pozyskiwania środków zewnętrznych.

Wójt Gminy jest odpowiedzialny za wdrażanie strategii oraz wsparcie GOPS przy realizacji strategii.

Rada Gminy - pełni bieżący nadzór nad realizacją strategii; czuwa, aby przy tworzeniu budżetu uwzględniany był dwuletni plan realizacji strategii, uchwała zmiany w strategii, programy.

Koordynator wdrażania strategii- kierownik GOPS

- gromadzi dokumentację związaną ze strategią,
- prowadzi monitoring realizacji strategii
- przedkłada informacje podczas sesji Rady Gminy co 2 lata

Zapewnienie spójności strategii z innymi dokumentami strategicznymi

Podmioty zarządzające i realizujące zadania strategiczne powinny sprawować opiekę nad tym, aby zapisy Strategii były uwzględniane w innych dokumentach strategicznych gminy. W przypadku aktualizacji pozostałych dokumentów strategicznych stosowne zmiany winny być uwzględniane również w niniejszej strategii.

System aktualizacji strategii zakłada wprowadzanie zmian w dokumencie strategicznym. Zmiany będą proponowane przez Koordynatora, opiniowane i zatwierdzone przez Radę Gminy, co 2 lata kalendarzowe.

- Strategia Integracji i Rozwiązywania Problemów Społecznych będzie, co 2 lata poddawana przeglądowi oraz aktualizacji.

- część diagnostyczna będzie poddawana **przeeglądowi oraz aktualizacji** raz na 4 lata,
- część „programowa” (działania/zadania i harmonogram) będzie poddawana **przeeglądowi i aktualizacji co 2 lata**
- **sporządzany w formie aktualizacji harmonogram będzie tworzony na kolejne 2 lata (zadanie to odbywać się będzie pod koniec roku kalendarzowego)**

Niniejszy dokument, po uchwaleniu przez Radę Gminy powinien być opublikowany na stronie internetowej, a ponadto przekazany wszystkim jednostkom i instytucjom, których działalność może przyczynić się do realizacji strategii.

Odpowiedzialny za wdrażanie strategii oraz dostosowanie wszystkich planów i programów do jej ustaleń jest Wójt Gminy.

4.2. Źródła finansowania zadań

Zidentyfikowane cele i działania w zakresie rozwiązywania problemów społecznych w gminie wymagają odpowiednich źródeł finansowania. Źródła te można podzielić na cztery grupy:

1. Pierwszą grupę stanowią środki finansowe pochodzące z budżetu gminy w zakresie finansowania zadań własnych gminy w zakresie pomocy społecznej oraz w innych obszarach ujętych w strategii.
2. Środki pochodzące z budżetu państwa na zadania zlecone gminie przez administrację rządową.
3. Środki finansowe pochodzące ze źródeł organizacji pozarządowych. Pozyskiwaniem tych środków powinny się zająć organizacje pozarządowe funkcjonujące na terenie gminy.
4. Europejski Fundusz Społeczny (EFS) poprzez działania zapisane w Sektorowym Programie Operacyjnym Rozwój Zasobów Ludzkich oraz Zintegrowanym Programie Operacyjnym Rozwoju Regionalnego.